

ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุข... สร้างสุขได้อย่างไร ?

WA
540.JT3
ค331ก
2549 ค.1
สมัชชา

ความสุขของยายทอด : วันนวัต อัครอนไพศาล

1237

เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2549

27-29 ตุลาคม 2549

กรอบแนวคิด...

การพัฒนาชนิวิัตความอยู่เย็นเป็นสุข
ร่วมกันในสังคมไทย

WA 540.JT3 ค331ก 2549

* R H 0 0 0 0 0 0 0 1 1 1 *

กรอบแนวคิด...การพัฒนาชนิวิัตความอยู่...

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

กรอบแนวคิด... การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกันในสังคมไทย

- ที่ปรึกษา : นางจุฑามาศ บารมีชัย
รักษาราชการรองเลขาธิการ
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- คณะผู้จัดทำ : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ
- จัดพิมพ์โดย : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)
- สนับสนุนโดย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
กระทรวงสาธารณสุข
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ
- พิมพ์ครั้งที่ 1 : ตุลาคม 2549
- จำนวนพิมพ์ : 3,500 เล่ม
- ออกแบบปกและรูปเล่ม : ธานินทร์ กุลกาญจน์
- พิมพ์ที่ : สามดี ฟรินติ้งค์

ภาพปก : จากการประกวดภาพถ่าย "อยู่ เย็น เป็น สุข"

คำนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งจะเป็นกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ข้างหน้านั้น มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่มุ่งสู่ "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน" โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาแบบบูรณาการที่เป็นองค์รวม มีคนเป็นศูนย์กลาง นับเป็นทิศทางการพัฒนาประเทศที่รัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญ ขณะที่ทุกภาคส่วนของสังคมล้วนเห็นพ้องกับทิศทางดังกล่าว และพร้อมเป็นพลังร่วมขับเคลื่อนในการพัฒนาในทุกระดับ

ในการนี้ จึงได้เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมวางกรอบการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยขึ้นระหว่างหน่วยงานภาคีดังกล่าว ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อันจะนำไปสู่การจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องร่วมกัน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการสร้างคามอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยได้ต่อไป

คณะผู้จัดทำ

ตุลาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
1. หลักการและความสำคัญ	1
2. วัตถุประสงค์	4
3. ประสบการณ์ในประเทศและต่างประเทศ	5
3.1 ประสบการณ์ในประเทศ	6
3.2 ประสบการณ์ของต่างประเทศ	13
3.3 บทสรุปการทบทวนดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้อง	17
4. กรอบแนวคิด	19
4.1 แนวคิดพื้นฐาน	19
4.2 หลักการ	22
4.3 ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข	25
5. แนวทางดำเนินการระยะต่อไป	33
5.1 การขับเคลื่อนและจัดทำตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข	33
5.2 การศึกษาวิจัยและพัฒนาฐานข้อมูล	34
ภาคผนวก	
การทบทวนดัชนีชี้วัดของหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ของไทย	

ก ร อ บ แ น ว ทิ ด

การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันใน สังคมไทย

1

หลักการและความสำคัญ

- 1.1 การพัฒนาประเทศในอดีต มุ่งให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมเพื่อสร้างความมั่งคั่งและรายได้มาสู่ประเทศเป็นหลัก และใช้การเติบโตของรายได้ต่อหัวเป็นเครื่องมือชี้วัดผลสำเร็จของการพัฒนา โดยหวังว่าการเพิ่มปริมาณสินค้าและบริการ การเพิ่มการจ้างงาน รวมทั้งประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จะกระจายไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และทำให้ปัญหาความยากจนหมดสิ้นไปในที่สุด แนวคิดและวิธีวัดดังกล่าว จึงทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งวัดด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ได้รับการเอาใจใส่มากกว่าความสมดุลเสถียรภาพและความยั่งยืน
- 1.2 อย่างไรก็ตาม GDP แสดงให้เห็นเพียงการคำนวณการเติบโตทางเศรษฐกิจที่อยู่ในระบบเท่านั้นและเป็นการเติบโตเชิงปริมาณเป็นหลัก ไม่สะท้อนถึงประสิทธิภาพและคุณภาพการพัฒนา นอกจากนี้ ข้อเสียของ GDP อีกประการหนึ่งคือ ไม่สามารถแสดงถึงสถานะของการพัฒนาหรือมิติด้านระบบนิเวศได้ เนื่องจากไม่สะท้อนถึงความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมและปริมาณทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอลง

รวมทั้งไม่สะท้อนมูลค่าและต้นทุนทางสังคมอื่นๆที่สูญเสียไปจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ การใช้ GDPเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาหลักของสังคมจึงไม่สะท้อนความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคม ได้เท่าที่ควร

- 1.3 วิฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี 2540 นับเป็นบทเรียนของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ เนื่องจากไม่คำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของประเทศ ภูมิสังคม ความพร้อมของคนและระบบ จึงหวังพึ่งพึ่งภายนอกประเทศมากเกินไป โดยไม่เตรียมสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้มั่นคงและแข็งแรง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอก บทเรียนดังกล่าวได้ส่งผลให้ประชาชนทุกภาคส่วนและทุกระดับย้อนกลับมาพิจารณาบทบาททวนวิถีการดำเนินชีวิตและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมา แล้วหันมาให้ความสำคัญกับการดำรงวิถีชีวิตและวิถีการพัฒนาตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันเป็นหนทางที่นำไปสู่การสร้างความสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยได้อย่างแท้จริง
- 1.4 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการปฏิรูปความคิดและทบทวนระบบคิดและค่านิยมของสังคมไทยที่ดำรงอยู่ดั้งเดิม โดยน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาไปสู่การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา แต่การดำเนินการตามแผนกระทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากต้องเร่งแก้ไขฟื้นฟูและลดผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจน และปัญหาสังคมที่เพิ่มขึ้นมาก

- 1.5 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จึงยังคงยึดแนวความคิดการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางต่อเนื่อง พร้อมทั้งอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมานำทางการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญต่อการสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และมุ่งการพัฒนาที่สมดุลและมีการบูรณาการเชื่อมโยงทุกมิติทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย แนวคิดการพัฒนาสู่ความพอเพียงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการรวมตัวเรียนรู้และขยายเครือข่ายการพัฒนาอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และเป็นพลังขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ให้มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประเทศให้สามารถปรับตัวพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อความผันผวนของกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี อันจะนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยต่อไป
- 1.6 การทบทวนแนวความคิดการพัฒนาใหม่ดังกล่าว ทำให้การวิเคราะห์วางแผนและติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศไม่สามารถใช้เครื่องชี้วัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเช่นในอดีต สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้พัฒนาเครื่องชี้วัดใหม่ซึ่งครอบคลุมหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ดัชนีความอยู่ดีมีสุข ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และดัชนีการพัฒนายั่งยืน

ซึ่งสามารถสะท้อนมิติเชิงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ที่มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ซึ่งได้ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตและแนวปฏิบัติของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยอย่างกว้างขวางตลอดทั้งบริบทการเปลี่ยนแปลงภายในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมปรับตัวให้รู้เท่าทันในทุกๆ ด้าน ดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ชุดดังกล่าวอาจไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดสถานภาพ ระดับการพัฒนา ผลสำเร็จและผลกระทบของการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาดัชนีชี้วัดขึ้นใหม่ให้สะท้อนความอยู่เย็นเป็นสุข ที่ทุกภาคส่วนทุกระดับเห็นพ้องต้องกัน และสามารถนำไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในแต่ละภาคส่วนได้ ขณะเดียวกันดัชนีชี้วัดชุดใหม่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการสร้าง ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยต่อไป

2

วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดและจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยขึ้น บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นที่ยอมรับและเห็นความสำคัญ รวมทั้งเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนามุ่งสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

- 2.2 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบ่งชี้สถานะของประเทศ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และใช้ติดตามประเมินผลการพัฒนา รวมทั้งสามารถนำไปใช้ปรับทิศทางการพัฒนาประเทศ และกำหนดนโยบายสาธารณะให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย
- 2.3 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแนวคิดและสร้างกระแสหลักในสังคม ให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีคิดและค่านิยมของคนไทย เพื่อให้เกิดคุณค่าใหม่ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
- 2.4 เพื่อวางแนวทางการพัฒนารฐานข้อมูลและตัวชี้วัดที่จำเป็นต่อการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ให้สามารถใช้ในการวิเคราะห์วางแผน ติดตามประเมินผลและรายงานผลได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

3

ประสบการณ์ในประเทศและต่างประเทศ

เมื่อกระแสการพัฒนาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง จากการทำมุ่งเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก กลับมาให้ความสำคัญกับการทำให้คนมีความสุข หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวคิดการวัดการพัฒนาจึงปรับเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับการพัฒนาดัชนีชี้วัดทางด้านสังคม หรือด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเพิ่มขึ้น และครอบคลุมหลากหลายมิติอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวได้มีการริเริ่มพัฒนามากมาย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

3.1 ประสบการณ์ในประเทศ

สามารถจำแนกการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับความสุขได้ ดังนี้

- (1) **ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม** ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม ส่วนใหญ่เป็นบทบาทการดำเนินการของหน่วยงานราชการ นักวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หรือจากตัวชี้วัดที่หน่วยงานต่างๆจัดทำอยู่ และนำมาปรับปรุงเป็นเครื่องมือบ่งชี้สภาพการพัฒนาของประชาชน ซึ่งมักจะมุ่งไปในเรื่องการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนในเชิงวัตถุวิสัยมากกว่าการวิเคราะห์ความสุขโดยตรง โดยดัชนีชี้วัดในกลุ่มนี้ ได้แก่
  - ✦ **ดัชนีความอยู่ดีมีสุข** พัฒนาโดย สศช. เพื่อใช้ประเมินผลกระทบจากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 – 9 โดยมีกรอบแนวคิดว่า “ความอยู่ดีมีสุข หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำอย่างทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่น มั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”
  - ✦ **ดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ** สศช. พัฒนาขึ้นในช่วงที่ประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เพื่อใช้ประเมินผลกระทบการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ใช้เป็นสัญญาณเตือนภัย รวมทั้งบอกถึงสถานะการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่าง

ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม

๙๙ **ดัชนีการพัฒนายั่งยืน** พัฒนาโดย สศช. ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งได้อัญเชิญ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ในทิศทางที่มุ่งสู่ความสมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ตัวชี้วัดดังกล่าวใช้ในการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนายั่งยืนของประเทศใน 3 ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ (องค์ประกอบย่อย: คุณภาพเสถียรภาพ และการกระจายการพัฒนา) มิติด้านสังคม (องค์ประกอบย่อย: การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวคนเข้าสู่สังคมฐานความรู้ คุณภาพชีวิตและความมั่นคงการดำรงชีวิต พัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม และการสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม) และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบย่อย: การสงวนรักษาการมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และการมีส่วนร่วมและกระจายการใช้ทรัพยากร)

๙๙ **ตัวชี้วัดภาวะสังคม** พัฒนาโดย สศช. เพื่อติดตามและรายงานสถานการณ์ทางสังคม รวมทั้งภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของสังคมไทย

รวมทั้งเพื่อเป็นการส่งสัญญาณเตือนภัยเพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและหาแนวทางป้องกันปัญหา โดยตัวชี้วัดภาวะสังคมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 37 ตัวชี้วัด ได้แก่ คุณภาพคน ความมั่นคงทางสังคม ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของคน และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนและสังคม

- ๙๖. ✦ **เกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ** สศช. พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ภายใน 6 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2547 – 2552) เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยมีแนวคิดมาจากหลักคิด 3 ประการ ได้แก่ ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความมั่นคงในชีวิต
- ๙๗. ✦ **ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI)** สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน หรือ Human Achievement Index : HAI ขึ้นในปี 2546 โดยนำแนวคิด “ดัชนีความขัดสน” (Human Deprivation Index : HDI) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ต่างๆในสังคมไทย ใน 76 จังหวัด ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด ได้แก่ สุขภาพ การศึกษา การทำงาน รายได้ ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและชุมชน คมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม

- ✎ ดัชนีชี้วัดความสุขระดับชาติ โดยสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงสาธารณสุข โดยพิจารณาเป็น 3 มิติ ได้แก่ สถานะสุขภาพของคน ทั้งด้านร่างกาย จิตและปัญญา ระบบบริการสุขภาพ พิจารณาทั้งในด้านระบบบริหารจัดการ ระบบการจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข และระบบการให้บริการ และปัจจัยบ่งชี้สุขภาพ ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงในชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว ศักยภาพชุมชน และความมั่นคงของสังคม
- ✎ ดัชนีพยากรณ์ความสุขของคนไทยและคนต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ของ ABAC Poll มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความสุขของคนทุกระดับทั้งปัจเจก ชุมชน สังคม ภูมิภาค และประเทศ ครอบคลุมชาวไทยและชาวต่างชาติที่อยู่อาศัยในประเทศไทย แต่ไม่รวมชาวต่างชาติที่เป็นนักท่องเที่ยว โดยดัชนีชุดนี้มี 14 กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อความสุข เช่น การศึกษา ความพึงพอใจในหน้าที่การงาน เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรมศิลปะ ธรรมชาติและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ แบบสอบถามของดัชนีชุดนี้ วัดทั้งทางตรง ด้วยการสอบถามตรงๆ และวัดทางอ้อม ด้วยการถามความรู้สึก/การให้ความสำคัญกับเรื่องต่างๆ
- ✎ ดัชนีคุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทย พัฒนาโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ม.) ในปี 2548 เพื่อเป็นกลไก/เครื่องมือในการพิจารณาแก้ไขปัญหา

คุณภาพชีวิตและทุนทางสังคมของไทยที่สามารถระบุความ
 จำเป็นเร่งด่วน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยมีการพัฒนา
 เป็น 2 ชุด **ดัชนีคุณภาพชีวิต** ประกอบด้วย 11 มิติ 64 ดัชนี
 ได้แก่ มิติสุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ การ
 ทำงาน จริยธรรม ครอบครัว ความปลอดภัย คมนาคมและการ
 สื่อสาร และการมีส่วนร่วม และ**ดัชนีทุนทางสังคม** ประกอบด้วย
 5 มิติ 40 ดัชนี ได้แก่ กลุ่มและเครือข่าย ความไว้วางใจและความ
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กิจกรรมและความร่วมมือ ความสมานฉันท์
 การอยู่ร่วมกันในสังคม และความขัดแย้งและความรุนแรง และ
 อำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ ยังมีความเคลื่อนไหวในการพัฒนา **ดัชนีชี้วัดความอยู่
 เย็นเป็นสุข** สืบเนื่องจากการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี
 2548 ได้มีการประกาศเจตนารมณ์การร่วมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็น
 สุข 9 ข้อ โดยการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับ
 ครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ เป็นเจตนารมณ์หนึ่งใน 9 ข้อ
 ดังกล่าว **“ความอยู่เย็นเป็นสุข”** หมายถึง **“ภาวะของมนุษย์ที่
 สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยง
 กันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล”** และการพัฒนา**ดัชนีชี้วัดเมืองไทย
 แข็งแรง** โดยศูนย์อำนวยการบริหารยุทธศาสตร์เมืองไทยแข็งแรง
 ในปี 2547 เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวาระ
 แห่งชาติ **“เมืองไทยแข็งแรง”**

(2) ดัชชีวัดความสุขในระดับชุมชนหรือพื้นที่ ดัชชีวัดความสุขในระดับชุมชน ในช่วงปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 7 เป็นต้นมา ภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนเริ่มมีบทบาทรวมตัวกันเป็นในการหาแนวทางแก้ปัญหาทุกขภาวะของคนในสังคม ที่ตกอยู่ภายใต้ปัญหาความยากจน ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงมากขึ้น เกิดเครือข่ายการศึกษาวิจัยในระดับชุมชน โดยชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้และแก้ปัญหาของชุมชนมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในการวัดความสุขในชุมชนหรือระดับพื้นที่ ที่สำคัญ ได้แก่

✦ ดัชชีวัดความสุขของประชาชนชาวไทย พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มเกษตรกรใน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา ขอนแก่น และสุรินทร์ เพื่อสร้างแนวคิดเรื่องความสุข อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรในภาคนี้ โดยมีกรอบแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเชิงจิตวิสัย การพึ่งพาตนเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการครองตน และข้อชี้แนะของสมเด็จพระองค์ดาไล ลามะ ที่ว่าความสุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต (mind) และใจ (heart) มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนาน

- ๙ ตัวชี้วัดความสุข ของมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวัดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในพื้นที่ (กาญจนบุรี ชัยนาท) และนำมาสร้างแบบสอบถามจัดทำตัวชี้วัดเชิงปริมาณ จากนั้นใช้วิธี Future Search ค้นหาสิ่งที่ทำให้คนมีความสุขในระดับชุมชนเป็นดัชนีความสุข นอกจากนี้กำลังสร้างดัชนีครอบครัวมีความสุข โดยพิจารณาจำแนกตามประเภทครอบครัว คือ ครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ ครอบครัวที่อยู่กับเครือญาติไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ และครอบครัวหย่าร้าง เป็นต้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการทดสอบตัวชี้วัด
- ๑๐ ดัชนีชี้วัดโครงการชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน พัฒนาโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและมูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี จ.ขอนแก่น โดยมีแนวคิดให้สุขภาวะทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญาเป็นตัวตั้ง โดยใช้หลักอริยะสังคี และหลักการบริหารนิยมธรรมของพระพุทธเจ้า เพื่อค้นหาความทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุ) นิโรธ (ทางเลือกในการดับทุกข์) และมรรค (แผนปฏิบัติการดับทุกข์) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการหาเลือกในการดับทุกข์ และแผนปฏิบัติการดับทุกข์ เป็นการวัดในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชนภาคอีสาน ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ หลักประกันในชีวิต ร่างกายและจิตใจ แข็งแรง ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมดี ความภาคภูมิใจ มีอิสรภาพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล

3.2 ประสบการณ์ของต่างประเทศ

ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 องค์การระหว่างประเทศต่างๆ ได้ให้ความสนใจพัฒนาตัวชี้วัดทางสังคมหรือดัชนีใหม่ๆ ที่จะมาอธิบายผลของการพัฒนาแทน GDP และรายได้ต่อหัวประชากร โดยเริ่มจากการวัดและรายงานเครื่องชี้ภาวะสังคม โดยเน้นถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชากร ระดับการศึกษา สุขภาพ การจ้างงาน ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นแนวคิดการวัดคุณภาพชีวิต หรือความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) การพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งการพัฒนาเฉพาะด้านเช่นบทบาทของสตรี เด็กเยาวชนและผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการพัฒนาที่ยั่งยืน และดัชนีความสุข ได้แก่

- (1) **ดัชนีชี้วัดการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index : HDI)** พัฒนาโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) มีแนวคิดการพัฒนามนุษย์ ใน 3 มิติ ทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อขยายแนวคิดการพัฒนาประเทศ โดยไม่ให้มุ่งเน้นที่รายได้เพียงด้านเดียว มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้วัดการพัฒนามนุษย์ในประเทศต่างๆ และเปรียบเทียบระดับการพัฒนาในแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี การศึกษา และรายได้ โดยตัวชี้วัดประกอบด้วย อายุขัยเฉลี่ย อัตราการรู้หนังสือ อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาต่อเนื่อง และรายได้ต่อหัวของประชากร

- (2) **ดัชนีการพัฒนาหญิง-ชาย (Gender-related Development Index : GDI)** พัฒนาโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ใช้วัดการพัฒนาคน โดยใช้องค์ประกอบเดียวกับ HDI แต่เพิ่มความไม่เทียมในเรื่องความสำเร็จระหว่างเพศชายและหญิง โดยที่ถ้าค่า GDI เท่ากับ HDI หมายถึงมีความเท่าเทียมกันทั้งสองเพศ โดย GDI จะระบุตัวชี้วัดที่บ่งถึงความแตกต่างในความสามารถพื้นฐานระหว่างเพศชายและหญิง ประกอบด้วยองค์ประกอบ การมีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพดี การศึกษา และรายได้
- (3) **ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต** พัฒนาโดย UNESCAP เป็นการมองคุณภาพชีวิตในฐานะที่เป็นภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีระดับที่แตกต่างกันออกไป โดยเป็นระดับของการมีชีวิตที่เป็นผลรวมจากองค์ประกอบคุณภาพชีวิต 7 ด้าน คือ สุขภาพ การใช้สติปัญญา ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม
- (4) **ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน** พัฒนาโดย United Nations Commission on Sustainable Development (UNCSD) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกใช้เป็นกรอบในการวัดความก้าวหน้าการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ในการคัดเลือกดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ยึดหลัก Pressure-State-Response Framework (PSR) ประกอบด้วย ดัชนีชี้วัด 134 ตัวชี้วัดและจัดแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวดสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสถาบันองค์กร นอกจากนี้ ยังแบ่งลักษณะของดัชนีออกเป็น 3 ประเภท ที่สอดคล้องกับหลัก

PSR คือ ดัชนีประเภทพลังขับเคลื่อน (Driven force indicators) ดัชนีประเภทแสดงสถานภาพ (State indicators) และดัชนีประเภทตอบสนอง (Response indicators) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาสถาบันองค์กร

- (5) **ดัชนีอยู่ดีมีสุขของเด็กและเยาวชน (Child and Youth Well-being Index : CWI)** พัฒนาโดย Foundation for Child Development มาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษาคุณภาพชีวิต หรือ ความอยู่ดีมีสุข ของเด็กและวัยรุ่นชาวอเมริกัน ดัชนีอยู่ดีมีสุขของเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลการพัฒนา เด็กและเยาวชนในประเทศอเมริกา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ความอยู่ดีมีสุขทางเศรษฐกิจของครอบครัว สุขภาพ ความปลอดภัย/พฤติกรรม การเข้าศึกษา ความเชื่อมโยงในชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม ความสุขทางอารมณ์
- (6) **เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDG)** ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ ผู้นำประเทศต่างๆ ทั่วโลก 189 ประเทศรวมทั้งไทย ได้ตกลงร่วมกันที่จะลดช่องว่างของการพัฒนา และมุ่งส่งเสริมการพัฒนาคนภายในปีพ.ศ. 2533 – 2558 ประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 8 ข้อ ได้แก่ ขจัดความยากจน และความหิวโหย ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี ลดอัตราการตายของเด็ก พัฒนาสุขภาพของ

สตรีมีครรภ์ ต่อสู้กับโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคสำคัญอื่นๆ รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก

- (7) **ความสุขมวลรวมประชาชาติ (GNH) ของประเทศภูฏาน** เป็นการวัดการพัฒนาประเทศที่ไม่ได้เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้น “ความสุข” ที่แท้จริงของคนในสังคม โดยการพัฒนาด้านสังคมมนุษย์ที่แท้จริงเกิดจากการพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป ภายใต้หลักการสำคัญ 4 ประการ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ และส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีธรรมภิบาล ประเทศภูฏานได้ใช้ดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติเป็นเครื่องมือกำกับการพัฒนาประเทศ
- (8) **ดัชนีโลกแห่งความสุข (Happy Planet Index : HPI) พัฒนา** โดย New Economics Foundation เป็นวิธีการวัดแบบใหม่ โดยพิจารณาจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากร กับความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ ทั้งนี้ ประเทศที่ได้ค่า HPI สูงไม่ได้หมายความว่าจะเป็นประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก แต่จะหมายถึงความถึงความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ความยั่งยืนยาวของชีวิต ความพอใจในชีวิต และความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ

3.3 บทสรุปการทบทวนดัชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการพัฒนาดัชนีชี้วัดทั้งภายในและภายนอกประเทศข้างต้น พบว่าวิธีการพัฒนา การกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดของแต่ละดัชนีมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันในแต่ละดัชนี ทั้งนี้ พัฒนาการของดัชนีชี้วัดต่างๆ ที่กล่าวมาได้มีการขยายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสุขในขอบเขตที่กว้างขวางเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือ

- (1) ทุกดัชนีมีมุมมองการพัฒนาในเชิงบูรณาการของมิติการพัฒนาที่หลากหลาย มากกว่าที่จะยึดการเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือ GDP เป็นเป้าหมายหลักอย่างเดียว รายได้และ GDP ลดความสำคัญเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้น โดยดัชนีชี้วัดของหน่วยงานต่างๆ ได้สะท้อนการปรับเปลี่ยนแนวคิดหลักของการพัฒนาที่มุ่งความสมดุลในมิติต่างๆ อาทิ ความสมดุลระหว่างพัฒนาด้านกายและจิตใจ ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่ความยั่งยืน เพิ่มขึ้น
- (2) การพัฒนาดัชนีมุ่งให้ความสำคัญกับการวัดความสุขที่เกิดขึ้นกับคน แต่ในระยะแรกยังมุ่งเน้นการวัดผลด้านคุณภาพชีวิตของคน โดยองค์ประกอบหลักเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลการพัฒนาด้านการมีสุขภาพ/ชีวิตที่ยืนยาว รายได้/การทำงาน/การครองชีพ และการศึกษา ต่อมาจึงขยายการวัดในประเด็นด้านคุณภาพของสภาวะแวดล้อมรอบตัวคน เช่น ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย/หลักประกันในชีวิต ทูทางสังคม/ชุมชน และสภาพแวดล้อม/

ความปลอดภัย ส่วนการวัดผลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจ ได้แก่ คุณธรรม ความเชื่อ จิตวิญญาณ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาสถาบัน/ธรรมาภิบาลและการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ความภาคภูมิใจ/ความพึงพอใจในชีวิต และเสรีภาพ มีการใช้เฉพาะในดัชนีบางตัวเท่านั้น

- (3) องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตซึ่งได้นำมาใช้พัฒนาดัชนี นั้น ตัวชี้วัดส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเชิงวัดนิสัยที่บอกถึงระดับการพัฒนาและเป็นองค์ประกอบที่สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ หรือมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบและมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว ในขณะที่องค์ประกอบที่วัดผลในเชิงคุณภาพ เช่น การวัดคุณธรรม จิตใจ วัฒนธรรมมีลักษณะโน้มเอียงไปในด้านอัตวิสัย ซึ่งวัดในเชิงปริมาณได้ยาก และยังขาดแนวทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม
- (4) ดัชนีชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมีทั้งประโยชน์เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนา การติดตามประเมินผล และยังเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการทำดัชนี สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ดัชนีชี้วัดของต่างประเทศ และในประเทศที่พัฒนาโดยหน่วยงานและองค์กรรับผิดชอบ และถูกนำไปใช้ประโยชน์เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนพัฒนา ซึ่งให้ความสำคัญกับเทคนิคในการคำนวณและการกำหนดองค์ประกอบ ตัวชี้วัดที่สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ และมีฐานข้อมูลที่เป็นระบบและมีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง และ 2) ตัวชี้วัดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ

เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในระดับชุมชนโดยตรง เพื่อค้นหาทางออกจากสภาพปัญหาที่มีอยู่ภายในชุมชน มีลักษณะก่อนไปทางการวัดแบบอัตวิสัย มุ่งไปที่การปรับปรุงให้พ้นจากความทุกข์และสร้างความสุขเฉพาะที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ แต่มีจุดเด่นในการกำหนดตัวชี้วัดความสุขที่เป็นรูปธรรม

4

กรอบแนวคิด

การวางกรอบแนวคิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข นอกจากจะยึดความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาประเทศในระยะ 10-15 ปีข้างหน้าที่มีงูสุ่ **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด **“คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา”** แล้ว ยังคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีการระดมความคิดเห็นมาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน 2549 ที่ผ่านมา สามารถนำไปสู่การวางกรอบแนวคิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขได้ดังนี้

4.1 แนวคิดพื้นฐาน

- (1) การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ยึดหลักการปฏิบัติตาม **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** ซึ่งชี้ถึง **“แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์** เพื่อให้เกิดความ

สมคูลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” โดยมีหลักการและเงื่อนไขการปฏิบัติดังนี้

- (1.1) ยึดหลักการ “ความพอเพียง” ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ ๓ ประการ กล่าวคือ การใช้หลัก “ความมีเหตุผล” ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับสถานะของประเทศได้อย่างชัดเจนว่ามีจุดอ่อนและจุดแข็งในการพัฒนาเรื่องใดบ้าง ต้องเข้าใจถึงโอกาสและภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเลือกรับหรือนำสิ่งที่ดีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเป็นภัยคุกคามประเทศ วิธีคิดอย่างมีเหตุผลดังกล่าวจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับ “ความพอประมาณ” เพื่อสร้างความสมดุลในการพัฒนาบนพื้นฐานความพอดีระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง โดยคำนึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ
- (1.2) การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “คุณธรรม” นำการพัฒนา โดยต้องเสริมสร้างศีลธรรมในจิตใจของคนในชาติในทุกภาคส่วนและทุกระดับ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการและนักธุรกิจเอกชนให้มีสำนึกใน “คุณธรรม” มีจริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” ขณะเดียวกันต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ

ระมัดระวัง เป็นไปตามลำดับขั้นต้นตอนและสอดคล้องกับสภาพ วิถีชีวิตของสังคมไทย เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและเกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ อันจะเป็นภูมิคุ้มกัน ใน ตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

- (2) ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งเป็นแนวคิดการพัฒนา สู่ความพอเพียงที่ปรับจากการมุ่งเน้นการเติบโตทาง เศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาที่ยึด “คน” เป็นตัวตั้ง ให้ ความสำคัญกับผลประโยชน์และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน เป็นหลัก และใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนา ให้คนมีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีหลักการสำคัญคือ
- (2.1) ต้องปรับวิธีคิดและวิธีการพัฒนาจากเดิมที่มีลักษณะแบบ แยกส่วนตามภารกิจและหน้าที่ มาเป็นแบบบูรณาการ เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาเป็นองค์รวมที่มีคนเป็น ศูนย์กลาง
- (2.2) ยึดหลัก “ภูมิสังคม” ตามความแตกต่างของความหลากหลาย ทางธรรมชาติและความหลากหลายทางวัฒนธรรมตาม สภาพแวดล้อมของพื้นที่และวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม นั้น ๆ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างภูมิภาค และ ระหว่างชนบทกับเมือง
- (2.3) ปรับกระบวนการพัฒนาจาก “บนลงล่าง” มาเป็นจาก “ล่างขึ้นบน” ยึดหลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน กระบวนการพัฒนาและตัดสินใจ

(2.4) พัฒนาอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มต้นจากการพึ่งตนเองให้ได้ก่อน แล้วจึงพัฒนาไปสู่การรวมกลุ่มพึ่งพากันและกัน และสร้างเครือข่ายการพัฒนาเชื่อมโยงสู่ภายนอกเพื่อความสุขและความเจริญก้าวหน้าในลำดับต่อไป

โดยสรุป แนวคิดการพัฒนาที่อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “การพัฒนาที่เอาคนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงทุกมิติของคุณค่าความเป็นคน และการอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

(3) ยึด “วิสัยทัศน์ประเทศไทย” ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ซึ่งได้จากการระดมความคิดของประชาชนในทุกภาคส่วน คือ มุ่งพัฒนาประเทศไทยสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ และทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

4.2 หลักการ

(1) แนวคิด “ความสุข” หรือ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” เป็นค่านิยมใหม่ของการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สะท้อนความสมดุลและความเป็นธรรมในทุกมิติของการพัฒนา และให้ความสำคัญในเชิงคุณค่าของความสุขมากกว่ารายได้หรือความมั่งคั่ง เน้นคุณค่าทางจิตใจมากกว่าวัตถุ และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่ทุกคนสามารถแบ่งปันกันได้

- (2) ความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยควรกำหนดจากปัจจัยร่วมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกัน เนื่องจากความสุขในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลและครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคมโดยรวมย่อมแตกต่างกัน โดยอาจพิจารณาจากหลักความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม และหลักธรรมาภิบาล รวมถึงการสะท้อนคุณค่าของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องกันทั้งทุนมนุษย์ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและนิเวศ ทุนวัฒนธรรม ทุนสังคม และทุนเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืนในระยะยาว
- (3) การพัฒนาดัชนีชี้วัดดังกล่าว ควรให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและยอมรับที่จะใช้ “ความสุข” เป็นค่านิยมร่วม โดยให้ทุกฝ่ายเห็นพ้องในกรอบความคิดและนิยามความสุขที่ตรงกันก่อน แล้วจึงสร้างตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงค่านิยม การกำหนดนโยบาย รวมทั้งการติดตามประเมินผลนโยบาย พร้อมทั้งใช้กระบวนการพัฒนาดัชนีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและสร้างเครือข่ายในทุกภาคส่วน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและเปลี่ยนวิถีคิดและค่านิยมของคนในสังคม เกิดเป็นคุณค่าใหม่ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย

- (4) การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขเป็นการสะท้อนเฉพาะเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) แต่จะพิจารณาเชื่อมโยงถึงวิธีการ (Means) ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุขด้วย ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผลการพัฒนาและกระบวนการ วิธีการพัฒนาที่เป็นปัจจัยเอื้อสุข ให้ไปสู่เป้าหมายเป้าหมายของความสุขขั้นสุดท้ายกำหนดไว้ นอกจากนี้ ในการพัฒนาควรคำนึงถึงตัวชี้วัดความสุขทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนการวัดความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคมอาจวัดได้จากความสามารถในการจัดการ “ความทุกข์” ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็นับได้ว่าเป็นการสร้างความสุข
- (5) ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขอาจแบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับสังคมไทย โดยจะต้องสามารถนำไปใช้กำหนดและปรับทิศทางการพัฒนาประเทศและนโยบายสาธารณะได้ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนวิถีคิดและค่านิยมของคนในประเทศ ทำให้เกิดคุณค่าใหม่ๆ ซึ่งความท้าทายคือ ต้องให้เป็นดัชนีชี้วัดที่เข้าใจง่ายและวัดได้ง่าย 2) ระดับชุมชน จะทำอย่างไรให้ชุมชนมีวิถีคิด หรือกระตุ้นให้ชุมชนคิด เพื่อพิจารณาว่าชุมชนมีความสุขหรือยัง โดยเน้นไปที่การปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ระดับการจัดการ และวิธีการแก้ปัญหา และให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง และ 3) ระดับครอบครัว/บุคคล เป็นตัวชี้วัดที่ทุกคน ทุกครอบครัวสามารถเอาไปประเมินตนเองได้ (Self-Assessment) ซึ่งตัวชี้วัดระดับนี้อาจไม่จำเป็นต้องเอามารวบรวมเป็นตัวชี้วัดระดับประเทศ

4.3 ความหมายและองค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข

ภายใต้วิสัยทัศน์ของประเทศที่มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยยึดการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ประกอบกับการศึกษาทบทวนประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและการวัดความสุขทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งหลักการพัฒนาด้านชีวิตความอยู่เย็นเป็นสุขดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดความหมายและองค์ประกอบการพัฒนาความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยได้ดังนี้

(1) ความหมาย

“ความอยู่เย็นเป็นสุข” หมายถึง “การดำเนินวิถีชีวิตของคนทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้องและดีงาม อย่างมีดุลยภาพ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่เป็นธรรม”

(2) องค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข

ความอยู่เย็นเป็นสุขตามความหมายข้างต้นเกิดจากการพัฒนาใน 2 ระดับได้แก่ การพัฒนาความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและครอบครัวครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทย ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และ การพัฒนาปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความสุข ที่มา

จากการพัฒนาในองค์ประกอบแวดล้อมรอบตัวคนคือ 1) ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ปัจจัยการบริหารจัดการประเทศและธรรมาภิบาล 3) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และ 4) ปัจจัยด้านสังคม ชุมชนและระบบคุณค่า/วัฒนธรรมของสังคม ซึ่งมีทั้งที่เป็นกระบวนการ(Means)และผลกระทบ(Ends)ที่เกิดในแต่ละปัจจัย และเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการระหว่างคนและสิ่งแวดล้อม อย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งทุกองค์ประกอบดำเนินการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน แล้วส่งผลกระทบต่อไปที่ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและครอบครัว ดังนี้

(2.1) ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและครอบครัว

ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและครอบครัวไทย คือ การมีความสุขภาวะที่ดี มีสมดุลระหว่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา มีคุณธรรมนำความรอบรู้ มุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวม มีความรอบรู้ เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบสัมมาชีพและมีปัจจัยพื้นฐานที่พอเพียงและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ร่วมกันสร้างครอบครัวเข้มแข็ง สามารถเป็นพลังขับเคลื่อนชุมชนและสังคมโดยรวมไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขทั้งหมดนี้เป็นผลลัพธ์เชื่อมโยงมาจากการพัฒนาปัจจัยเอื้อสุขในด้านต่าง ๆ

(2.2) ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความสุข

- 1) การรักษาคุณภาพการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและธรรมชาติ โดยปัจจัยเบื้องต้นที่จะสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมคือการมีฐานทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึง และนำมาใช้ประโยชน์เพื่อคนส่วนใหญ่อย่างเป็นธรรม บนพื้นฐานการรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้ง ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน
- 2) การบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล พิจารณาจากการมีระบบโครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารจัดการประเทศที่อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย และเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยระบบธรรมาภิบาลจะผลักดันให้เกิดการกระจายอำนาจให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ การดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากร เพื่อการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสร้างโอกาสใน

การเข้าถึงบริการของภาครัฐอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ รวมทั้งการกำหนดกฎ กติกาที่สร้างความ เป็นธรรมในการจัดสรรและกระจาย ผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งจะช่วยพัฒนา ให้คนมีระเบียบวินัย ตลอดจนเคารพในศักดิ์ศรี คุณค่า สิทธิและหน้าที่ของความเป็นคนอย่าง เท่าเทียมกัน

- 3) ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและเป็นธรรม การมี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอุดม สมบูรณ์ภายใต้การบริหารจัดการที่ดีของสังคม จะส่งผลให้การพัฒนาประเทศอยู่บนพื้นฐาน ศักยภาพและข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจของ ประเทศอย่างแท้จริง พัฒนาโดยรอบคอบ ระมัดระวัง ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมี โครงสร้างที่สมดุลและมีทางเลือกการประกอบ อาชีพที่หลากหลาย ได้รับผลตอบแทนที่เป็น ธรรม นอกจากนี้กระแสการค้าของโลกเสรีที่ไร้ พรมแดนเป็นแรงผลักดันให้การพัฒนาต้องมุ่ง ไปสู่สังคมนานาชาติที่มีความรอบรู้เท่าทัน และสามารถใช้ประโยชน์จากโลกาภิวัตน์และ ความเป็นไทยในการสร้างคุณค่า ในการดำเนิน ธุรกิจเป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรมไม่เอาเปรียบผู้บริโภค มุ่งให้เกิดการขยายตัวที่สมดุล ระหว่าง ประสิทธิภาพ ปริมาณและคุณภาพ มี แบบแผนการผลิตและพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่

ยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจเข้มแข็ง ขยายตัวอย่างมีคุณภาพ เสถียรภาพ บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลง

- 4) สังคมสงบสุข มีชุมชนและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การมีกฎ กติกาของสังคมที่ดี เป็นประชาธิปไตยและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมเป็นพลังเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีวัฒนธรรมศาสนา ระบบคุณค่าที่ดึงามที่ยึดโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ขณะที่การมีความเข้าใจยอมรับและเคารพศักดิ์ศรีในความแตกต่างของระบบคุณค่าและวัฒนธรรมอย่างเสมอภาคช่วยให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสันติ ไม่เบียดเบียนกัน และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน ผนึกกำลังเพื่อร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

(2.3) ประเด็นการพัฒนาตัวชีวิต

จากความหมายและองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น มีข้อเสนอประเด็นการพัฒนาในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบย่อยและตัวชีวิตร่วมกัน ดังนี้

องค์ประกอบ	ประเด็นการพัฒนาตัวชีวิต
<p>ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและครอบครัว</p>	<p>1.1 คนมีสุขภาวะที่ดี มีความสมดุลระหว่างการพัฒนากาย จิตใจ สติปัญญาอย่างสมดุล</p> <p>1.2 ยึดมั่นในหลักคุณธรรม/ศาสนาเพื่อเป็นเครื่องกำกับและนำความรู้เพื่อสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม</p> <p>1.3 มีความรู้ความสามารถ คิดเป็นทำเป็น และรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง</p> <p>1.4 มีความสามารถในการจัดการกับอารมณ์</p> <p>1.5 มีสัมมาทิฐิ</p> <p>1.6 มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตทั้งชีวิตการทำงาน รายได้ การอยู่อาศัย และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี</p> <p>1.7 มีสัมพันธภาพครอบครัวที่ดี มีความรัก ความอบอุ่นร่วมกัน</p> <p>1.8 มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน</p>

องค์ประกอบ	ประเด็นการพัฒนาตัวชี้วัด
ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความสุข	
1) รักษาคุณภาพการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับและธรรมชาติ	<p>1.1 การสงวนรักษา โดยมีการป้องกัน คุ้มครอง ประโยชน์ และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีประสิทธิภาพโดยไม่เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.2 การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย มีการดำเนินการป้องกัน แก้ไขปัญหามลพิษ</p> <p>1.3 การมีส่วนร่วม และการกระจายการใช้ทรัพยากรให้คนทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงเป็นธรรม</p>
2) การบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล	<p>2.1 พัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในสังคมไทย</p> <p>2.2 สร้างความเข้มแข็งภาคีการพัฒนาให้สามารถเข้าร่วมในกระบวนการบริหารจัดการประเทศ</p> <p>2.3 มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ชุมชน</p> <p>2.4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการของภาครัฐอย่างเป็นธรรม ทั่วถึง และมีคุณภาพ</p> <p>2.5 เคารพในสิทธิหน้าที่ ศักดิ์ศรี คุณค่าของความเป็นคนที่เท่าเทียม</p>

องค์ประกอบ	ประเด็นการพัฒนาตัวชี้วัด
<p>3) ระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและเป็นธรรม</p>	<p>3.1 การพัฒนาอย่างมีคุณภาพอยู่บนพื้นฐานศักยภาพและข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจของประเทศ มุ่งขยายตัวที่สมดุล และมีแบบแผนการผลิตและพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.2 การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ เป็นไปอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง มุ่งสู่การพึ่งตนเองได้ และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง</p> <p>3.3 การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีทางเลือกการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้รับผลตอบแทนอย่างเหมาะสม การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างโปร่งใสเป็นธรรมไม่เอาเปรียบผู้บริโภค</p>
<p>4) สังคมสงบสุข มีชุมชนและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง</p>	<p>4.1 พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีวัฒนธรรมระบบคุณค่าที่ดีงาม ยึดโยงคนและชุมชน</p> <p>4.2 สังคมมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล เคารพในความเสมอภาคและความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มชน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สามัคคี</p> <p>4.3 มีวัฒนธรรมที่ดีงาม</p>

5

แนวทางดำเนินการระยะต่อไป

5.1 การขับเคลื่อนและจัดทำตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข

- (1) จัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นเรื่อง “กรอบแนวคิดการพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทย” ในภาคบางวันที่ 27 ต.ค. 2549 เสนอต่อเครือข่ายองค์กรต่างๆ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและเป็นข้อตกลงในการร่วมกันขับเคลื่อนสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันต่อไป
- (2) นำเสนอกรอบแนวคิดต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ในวันที่ 6 พ.ย. 2549 เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- (3) ดำเนินการจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยเบื้องต้น โดยปรับปรุงกรอบแนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และประเด็นการพัฒนาตัวชี้วัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยจัดการสัมมนาระดมความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการวัด ตลอดจนจัดทำดัชนีรวมเพื่อให้สามารถวัดความสำเร็จ และติดตามการเปลี่ยนแปลงของความอยู่เย็นเป็นสุขในเบื้องต้นให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน
- (4) ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนากรอบความคิดและจัดทำดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับภาคและชุมชนท้องถิ่นภายในปีงบประมาณ 2550 เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับภาค จังหวัด และชุมชนท้องถิ่นต่อไป

5.2 การศึกษาวิจัยและพัฒนาฐานข้อมูล

ในระยะต่อไป จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาการวัดประเด็นในความอยู่เย็นเป็นสุขในเชิงคุณภาพที่สะท้อนความสุขให้เป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ รวมทั้งพัฒนาระบบการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็นให้ทันสมัยและต่อเนื่อง เพื่อให้มีดัชนีชี้วัดที่ครอบคลุม ครบถ้วน สามารถชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

๕/๑

ภาคผนวก

ดัชนีชี้วัดในระดับภาพรวม/ประเทศ

1. ดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

1.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 กรอบแนวคิด

ปรัชญาและแนวคิดการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา สศช. จึงได้ใช้แนวคิดด้าน **ความอยู่ดีมีสุข (Well-Being)** เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตัวชี้วัดการติดตามประเมินผลแผนฯ 8 และแผนฯ 9 โดยให้ความสำคัญกับความสามารถในการใช้ศักยภาพของมนุษย์ร่วมกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ซึ่งได้รับการจำกัดความในรูปของ “ภารกิจ (Functionings)” และ “สมรรถภาพ (Capabilities)”

ภารกิจ หมายถึงความสำเร็จ และ **สมรรถภาพ** หมายถึงความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยภารกิจเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงโดยตรงกับการเลือกดำเนินชีวิตของแต่ละปัจเจกบุคคล ในขณะที่สมรรถภาพเกี่ยวข้องกับทางเลือกและความมีอิสระที่บุคคลสามารถเลือกหาในการดำรงชีวิตหรือแสวงหาความสำเร็จในชีวิต โดยนัยนี้ **ความอยู่ดีมีสุข** จึงมีลักษณะเป็นองค์รวม ซึ่งมีหลายมิติและหลายองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความหมายที่กว้างกว่าการพิจารณาด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ”

1.3 นิยาม

“**ความอยู่ดีมีสุข** หมายถึง การมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”

1.4 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ในการประเมินผลการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ทั้งผลในภาพรวมและผลในด้านต่างๆ ให้สามารถระบุขนาดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

1.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
ตามความหมายของความอยู่ดีมีสุข ได้ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิตที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นองค์รวม และสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 7 ด้าน คือ	
1. สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเกิดจากการสร้างสุขภาวะ ซึ่งจะทำให้คนมีอายุยืนยาว สามารถดำรง	

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน</p> <p>(1) การมีชีวิตยืนยาว</p> <p>(2) การมีสุขอนามัยที่ดี</p> <p>(3) การสร้างความเป็นธรรมในระบบสาธารณสุข</p> <p>2. ความรู้ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของคนให้มีความสามารถ ในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การที่คนเราจะมีความรู้ได้นั้น จะต้องได้รับการศึกษา โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน</p> <p>(4) การได้รับการศึกษาของคนไทยอย่างทั่วถึงเท่าเทียม</p> <p>(5) คุณภาพการศึกษา</p>	<p>1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด</p> <p>2. อัตราส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี</p> <p>3. อัตราส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ</p> <p>4. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชากร</p> <p>5. อัตราการเข้าเรียนหนังสือ ของ เด็กชั้นม.ต้น และ ม.ปลาย</p> <p>6. ผลคะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย อังกฤษ คณิตศาสตร์ (และวิทยาศาสตร์)</p>
<p>3. ชีวิตการทำงาน การทำงานจะเป็นที่มาของรายได้และอำนาจซื้อ ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน</p> <p>(6) การมีงานทำอย่างทั่วถึง</p> <p>(7) ความมั่นคงในการทำงาน</p>	<p>7. อัตราส่วนผู้ว่างงาน</p> <p>8. อัตราส่วนแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในเครือข่ายควบคุมของกองทุนประกันสังคม</p>
<p>4. รายได้และการกระจายรายได้ การเสริมสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน</p> <p>(6) รายได้</p> <p>(9) การกระจายรายได้</p>	<p>9. อัตราส่วนคนยากจนด้านรายได้</p> <p>10. ต้นประสิทธิ์การกระจายรายได้</p>

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>5. ชีวิตครอบครัว ครอบครัวอยู่ดีมีสุขคือ ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ราบรื่น บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีองค์ประกอบ 2 ด้าน</p> <p>(10) สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว</p> <p>(11) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ</p>	<p>11. อัตราการหย่าร้าง</p> <p>12. อัตราการจดทะเบียนสมรส</p> <p>13. ความอบอุ่นของครอบครัว</p> <p>14. ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายร้อยละ 10</p>
<p>6. สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต การมีสภาพแวดล้อมที่ดี หมายรวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการสาธารณสุขที่พอเพียง และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมเกื้อกูลคุณภาพการดำรงชีวิต โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน</p> <p>(12) ด้านที่อยู่อาศัยและการได้รับบริการสาธารณสุข</p> <p>(13) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน</p> <p>(14) สิ่งแวดล้อม</p>	<p>15. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่ของตนเอง</p> <p>16. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้</p> <p>17. สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร</p> <p>18. สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร</p> <p>19. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ</p> <p>20. สัดส่วนขยะต่อประชากรแต่ละปี</p> <p>21. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด</p>
<p>7. การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ มีการดูแลคนในสังคมให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนา และตรวจสอบภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย และรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน</p> <p>(15) หลักคุณธรรม</p> <p>(16) การมีส่วนร่วม</p> <p>(17) ความคุ้มค่า</p>	<p>22. สัดส่วนจำนวนข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัย</p> <p>23. สัดส่วนของผู้นำใช้สิทธิ์เลือกตั้ง</p>

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
(18) ความโปร่งใส	24. สัดส่วนค่าใช้จ่ายภาครัฐต่อ GDP 25. ดัชนีชี้วัดคอร์รัปชันขององค์กร Transparency International (TI)

2. ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

2.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

2.2 กรอบแนวคิด

“ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” มีแนวคิดพื้นฐานมาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดหลักทางสายกลางในการพัฒนาและบริหารประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดของการวัดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศ ว่าความสำเร็จของการพัฒนาประเทศต้องการความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ซึ่งเปรียบได้กับความแข็งแรงของร่างกายมนุษย์ ทำให้สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง มีภูมิคุ้มกันให้สามารถต้านโรคร้ายไข้เจ็บได้ รวมทั้งสามารถปรับร่างกายให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และมีความสุข การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจให้มั่นคงก็คือการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจให้สามารถสร้างฐานรายได้ที่มั่นคงของประเทศ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและบรรเทาความผันผวนทางเสถียรภาพ ขณะเดียวกันมีความสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์โลกและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน อันจะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีเสถียรภาพ มีการกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ที่นำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา

2.3 นิยาม

“ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ” หมายถึงระบบเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ และกระจายผลประโยชน์ของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม

2.4 วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการพัฒนา ทั้งผลในภาพรวมและผลในด้านต่าง ๆ ให้สามารถแสดงระดับและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้าใจด้านเศรษฐกิจของประเทศ

2.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ	1. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ 1.1 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มภาคเกษตรกรรมต่อ GDP 1.2 สัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนต่อ GDP 1.3 ดุลการค้าต่อ GDP
2. ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	2. ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ 2.1 ระดับการเปิดประเทศ 2.2 ดุลการคลังต่อ GDP 2.3 หนี้ต่างประเทศต่อ GDP
3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก	3. การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลก 3.1 ประสิทธิภาพการผลิตรวม (TFP) 3.2 ค่าใช้จ่ายทางการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP 3.3 ส่วนแบ่งการตลาดของไทยในตลาดโลก
4. การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ	4. การเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ 4.1 อัตราเงินเฟ้อ 4.2 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) 4.3 ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP
5. การกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม	5. การกระจายการพัฒนาที่เสมอภาคและเป็นธรรม 5.1 ความไม่เท่าเทียมการพัฒนา 5.2 การกระจายรายได้

3. ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย

3.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2 กรอบแนวคิด

การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการวัดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่ความยั่งยืนของประเทศไทย โดยพิจารณาการพัฒนาใน 3 มิติ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและไม่ขัดแย้งกัน ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวมีเป้าประสงค์ของการพัฒนา 4 ประการ ดังนี้

- 1) คุณภาพ : สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นสังคมฐานความรู้ มีการพัฒนาศักยภาพและการศึกษาได้ด้วยตนเอง มีการผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพตาม

ศักยภาพการผลิตในประเทศ โดยเน้นความได้เปรียบเชิงแข่งขันควบคู่กับผลิตภาพเพิ่มผลผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และลดมลพิษเชิงป้องกัน

- 2) **เสถียรภาพและการปรับตัว** : เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพทั้งระดับภายในและภายนอกประเทศ มีการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมจากปัจจัยสนับสนุนภายใน โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและความสามารถในการรองรับของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาและการบริหารจัดการเศรษฐกิจระดับฐานรากอย่างครบวงจร โดยมีสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย มีการสร้างไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อันเป็นมรดกทางของชาติ
- 3) **การกระจายการพัฒนาอย่างเป็นธรรม** : ประชากรมีความเท่าเทียมทั้งด้านเพศอาชีพ รายได้ การศึกษา ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ และบริการพื้นฐานทางสังคม มีโอกาสในการเข้าถึงตลาดและการจัดสรรฐานทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและสงวนรักษาทรัพยากรให้คนรุ่นอนาคต
- 4) **การมีระบบบริหารจัดการที่ดี** : ประชากรทุกภาคส่วนของสังคม มีโอกาสและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตัดสินใจและนโยบายสาธารณะแก่ประชาชนโดยผ่านการบริหารจัดการ การส่งเสริมและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการของสถาบันการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ทั้งนี้ ในปัจจุบัน สดช. อยู่ในระหว่างการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภาคและระดับลุ่มน้ำ เพื่อเชื่อมโยงจากระดับประเทศลงสู่ระดับพื้นที่

3.3

นิยาม

การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยมีพื้นฐานแนวคิดมาจาก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีดุลยภาพ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทั้ง 3 มิติจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการของคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นฐานการผลิตของระบบเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป และต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพคนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นโดยบริหารจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนาและการคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการปลูกฝังค่านิยมของคนไทยให้มีความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันส่งเสริมการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยที่ดำเนินวิถีชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล สามารถปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงบนฐานของสังคมแห่งความรู้

3.4 วัตถุประสงค์

การพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างเครื่องมือในการวัดสภาพ ความสำเร็จ และระดับการพัฒนาที่ยั่งยืนของ ประเทศ ใช้ติดตามการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา และใช้ประเมินสัมฤทธิ์ผล ของการพัฒนาและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายการการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนสร้างความรู้ ความเข้าใจและสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะก่อให้เกิดการและ เปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานของหน่วยงาน รวมทั้งการขยาย ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>1. มิติเศรษฐกิจ</p> <p>1.1 การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ หมายถึง การผลิตสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับศักยภาพทางการผลิตของประเทศและความต้องการของตลาด มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีแบบแผนการผลิต และการบริโภคที่เหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.2 การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพในประเทศและต่างประเทศ สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจที่พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการบริโภคที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และยั่งยืนได้ในระยะยาว</p> <p>1.3 การกระจายความมั่งคั่ง หมายถึง การสร้างโอกาสการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิต และโครงสร้างพื้นฐานของรัฐอย่างทั่วถึง ที่จะนำไปสู่การลดช่องว่างของรายได้และกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง</p>	<p>1. มิติเศรษฐกิจ</p> <p>1.1 การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย (1) ประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมรายสาขา (2) การใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (3) สัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนต่อการใช้พลังงานทั้งหมด (4) สัดส่วนปริมาณของเสียที่ถูกนำมาใช้ซ้ำหรือแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ต่อของเสียทั้งหมดที่เกิดขึ้น (5) จำนวนองค์กรที่มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมผลิตภัณฑ์จากเขียว</p> <p>1.2 การพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ ประกอบด้วย (1) อัตราการว่างงาน (2) ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (3) สัดส่วนหนี้ต่างประเทศระยะสั้นต่อเงินสำรองระหว่างประเทศ (4) สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ</p> <p>1.3 การกระจายความมั่งคั่ง ประกอบด้วย (1) สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ (2) สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้ (3) ช่องว่างระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดและกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดตามครัวเรือน</p>
<p>2. มิติสังคม</p> <p>2.1 การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนสังคมฐานความรู้ หมายถึง การพัฒนาคนในสังคมทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กรให้มี</p>	<p>2 มิติสังคม</p> <p>2.1 การพัฒนาศักยภาพและการปรับตัวบนสังคมฐานความรู้ ประกอบด้วย (1) จำนวนนิสิตที่ได้รับการศึกษาของประชาชน (2) ผลคะแนนการทดสอบ</p>

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>สมรรถภาพ มีโอกาสในการพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะอาชีพ การบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง อยู่ในสังคมฐานความรู้ และเกื้อหนุนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p>	<p>4 วิชาหลัก (3) ร้อยละของการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ</p>
<p>2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต หมายถึง การพัฒนาให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง สามารถเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน</p>	<p>2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในการดำรงชีวิต ประกอบด้วย (1) อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (2) ร้อยละของประชากรที่ไม่เจ็บป่วยต่อประชากรทั้งหมด (3) ร้อยละของการเข้าถึงน้ำประปาของประชากร (4) ร้อยละของความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินจากอัคคีภัยและอุบัติเหตุ (5) สัดส่วนคดีอาชญากรรมและยาเสพติดต่อประชากร</p>
<p>2.3 การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม หมายถึง สังคมไทยต้องมีค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ประหยัด มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ไม่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและฐานทรัพยากรของชาติในระยะยาว โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้อย่างกลมกลืน มีการดำรงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน</p>	<p>2.3 การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย (1) จำนวนกิจกรรมการส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา สืบพอดและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม</p>
<p>2.4 การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม หมายถึง ประชากรไทยต้องได้รับความเท่าเทียมกันทั้งทางเพศ การศึกษา อาชีพการงาน สวัสดิการ สภาพแวดล้อม และสิทธิเสรีภาพภายใต้ขอบเขตแห่งกฎหมาย คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม และมีโอกาสร่วมในกิจกรรมของสังคมโดยรวม เช่น การเมือง การปกครอง โดยมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมในกระบวนการตัดสินใจต่อนโยบายสาธารณะใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคม โดยยึดหลักการบริหารจัดการที่ดี</p>	<p>2.4 การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาครัฐ (2) สัดส่วนของหญิงและชาติที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ภาพลักษณ์เรื่องคอร์รัปชัน (4) สัดส่วนชุมชนที่มีการจัดแผนพัฒนาชุมชนต่อชุมชนทั้งหมด</p>
<p>3. มิติสิ่งแวดล้อม</p>	<p>3. มิติสิ่งแวดล้อม</p>
<p>3.1 สงวนรักษา หมายถึง การป้องกัน การใช้ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางด้าน</p>	<p>3.1 สงวนรักษา ประกอบด้วย (1) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ (2) สัดส่วนของพื้นที่ป่าชายเลน</p>

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>กายภาพและชีวภาพ ต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มากที่สุด โดยคำนึงถึงความต้องการของคนทั้งในปัจจุบันและมุ่งสงวนรักษาทุนธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นอนาคต และขีดความสามารถสูงสุดของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้โดยไม่เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.2 การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี หมายถึง การพัฒนาประเทศต้องธำรงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย มีการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษต่างๆ ทั้งทางน้ำ ดิน และอากาศ ตลอดจนดำเนินการเพื่อป้องกันกการเกิดมลพิษผ่านทางการผลิตและการบริโภคของประชาชน</p> <p>3.3 การมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร หมายถึง ประชาชนทุกคนจากทุกภาคส่วนของประเทศ ได้รับจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่การกำหนดนโยบาย วางแผนงาน และการดำเนินโครงการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขและคุณภาพชีวิตที่ดีต่อมวลมนุษย์ในสังคมโลก</p> <p>3.4 การร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในฐานะภาคีโลก หมายถึง ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลก ต้องร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนานาประเทศทั่วโลก เพื่อรักษาคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนยาวนาน</p>	<p>เทียบกับอดีต (3) ปริมาณสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่จับได้ต่อชั่วโมง (4) สัดส่วนแหล่งที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ที่อยู่ในสถานภาพอันตรายที่อยู่ในพื้นที่คุ้มครอง (5) สัดส่วนของปริมาณน้ำผิวดินที่นำมาใช้ต่อปริมาณที่มีอยู่ทั้งหมดและปริมาณน้ำใต้ดินที่ใช้ต่อปริมาณน้ำที่สามารถใช้งานได้</p> <p>3.2 การมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประกอบด้วย (1) สัดส่วนของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพพออย่างต่ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ต่อแหล่งน้ำทั้งหมด (2) สัดส่วนของพื้นที่การเกษตรกรรมที่ได้รับการแก้ไข (3) ร้อยละของคุณภาพอากาศในเมืองหลักที่เป็นค่ามาตรฐาน (4) สัดส่วนของเสียที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง (5) ปริมาณการใช้สารเคมีทางการเกษตร (6) สัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง</p> <p>3.3 การมีส่วนร่วมและการกระจายการใช้ทรัพยากร ประกอบด้วย (1) จำนวนเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>3.4 การร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในฐานะภาคีโลก ประกอบด้วย (1) ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (2) ปริมาณการใช้สารทำลายโอโซน</p>

4. ตัวชี้วัดภาวะสังคม

4.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.2 กรอบแนวคิด

จากการที่สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม บริโภคนิยม และการเป็นสังคมเมืองเพิ่มขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบทางสังคมตามมาทั้งในเชิงความหลากหลายและระดับความรุนแรงของปัญหาอย่างมากหลายด้าน ขณะที่ระบบการคุ้มครองทางสังคมยังไม่ก้าวหน้าและครอบคลุมทั่วถึง ซึ่งหากไม่มีการปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมทั้งคนและระบบให้รองรับและรุกได้ดีเพื่อตอบสนองสถานการณ์ และกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามา มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนและสังคมไทยในภาพรวมแล้ว ย่อมเป็นการยากลำบากที่ประเทศไทยจะสร้างสังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

4.3 นิยาม

สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นผลมาจากความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันและเผชิญกับสถานการณ์ของสังคมไทยที่มีความเป็นพลวัตสูง ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะต้องได้รับความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการทำงาน มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน มีพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เหมาะสมอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ รวมทั้งมีระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เสมอภาค ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย

4.4 วัตถุประสงค์

การพัฒนาตัวชี้วัดภาวะสังคม เพื่อประเมินผลการพัฒนาในแต่ละช่วงเวลา รับทราบผลสำเร็จหรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสะท้อนหรือชี้แจงการดำเนินงานของสังคมที่มีผลต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม รวมทั้งเป็นการส่งสัญญาณเตือนภัยทางสังคม เพื่อนำไปสู่การเฝ้าระวังและหาแนวทางป้องกันปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละด้านของสังคมไทยต่อไป

4.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. คุณภาพคน	
1.1 สุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - อายุขัยเฉลี่ย - อัตราการป่วย - จำนวน / อัตราการป่วย โรคเรื้อรัง จิตประสาท (เพิ่มเติม : ร้อยละของประชากรที่ออกกำลังกายหรือเล่น

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1.2 การศึกษา	<p>กีฬา, ระดับ EQ, ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ระดับครัวเรือน, อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย (เพิ่มเติม : ร้อยละนักเรียนที่ไม่ได้รับการศึกษา, ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายวิชา, ระดับ EQ /MQ, IT Literacy)
1.3 การมีงานทำ	<ul style="list-style-type: none"> - ผลผลิตภาพแรงงาน - อัตราการว่างงาน - อัตราการทำงานต่ำระดับ (เพิ่มเติม : ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อวัน/ สัปดาห์, กำลังแรงงานที่ประสบอันตรายจากการทำงาน เสียชีวิต/ หน่วยงานเกิน 3 วัน/ สูญเสียอวัยวะ/ ทุพพลภาพ)
1.4 ด้านประชากร	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราส่วนภาวะพึ่งพิง - สัดส่วนคนยากจน (เพิ่มเติม : อัตราครอบครัวยุติอายุเป็นผู้รับภาระในการดูแลครอบครัว, ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองในกิจวัตรประจำวันได้)
2. ความมั่นคงทางสังคม	
2.1 สถาบันครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง - ความอบอุ่นของครอบครัว - สัดส่วนผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง - สัดส่วนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง
2.2 หลักประกันทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของการมีหลักประกันสุขภาพ - สัดส่วนผู้มีประกันตนเองต่อกำลังแรงงาน - เบี้ยประกันภัย (เพิ่มเติม : อัตราผู้ร้องเรียนจากการละเมิดสิทธิจากกระบวนการยุติธรรม, การมีหลักประกันและการคุ้มครองสิทธิ)
2.3 ความสงบสุขในสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการตายด้วยอุบัติเหตุจากจรรยาบรรณ - สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อร่างกาย/ ทรัพย์สิน - สัดส่วนคดีวิธีร้ายกายและเพศ - สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร (เพิ่มเติม : สัดส่วนผู้เสพยาเสพติด, ร้อยละของการกระทำผิดซ้ำ)
3. ความเป็นอยู่และพฤติกรรมของชน	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค - ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค
3.1 พฤติกรรมในการบริโภค	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการบริโภคสุรา

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>3.2 การคุ้มครองผู้บริโภค</p> <p>3.3 การใช้เวลาในชีวิตประจำวัน</p> <ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเติม : ศาสนา • เพิ่มเติม : การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน • 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการบริโภคบุหรี่ย (เพิ่มเติม : สัดส่วนการอม, สัดส่วนการหั่น, สัดส่วนการไว้บัตรเครติด) - จำนวนเรื่องร้องเรียน (เพิ่มเติม : สัดส่วนผู้ร้องเรียนที่ได้รับการแก้ไข, สัดส่วนสถานประกอบการที่ถูกร้องเรียนได้รับการแก้ไข, สัดส่วนผู้ร้องเรียนด้านสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไข) - การใช้บริการจากสื่อต่าง ๆ - สัดส่วนการใช้เวลากับ Internet / เครื่องคอมพิวเตอร์ • เพิ่มเติม : ร้อยละของประชากรที่ปฏิบัติศาสนกิจ • เพิ่มเติม : การใช้สิทธิ์เลือกตั้ง, ร้อยละของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/ องค์กรท้องถิ่น, ร้อยละของครัวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน, จำนวนองค์กรชุมชน
<p>4. สิ่งแวดล้อม</p>	
<p>4.1 สารอันตราย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณการใช้สารเคมี - จำนวนผู้ป่วยที่เกิดจากสารอันตราย - จำนวนผู้เสียชีวิตที่เกิดจากสารอันตราย (เพิ่มเติม : ร้อยละของครัวเรือนเกษตรที่มีการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลงในภาคเกษตร)
<p>4.2 ขยะ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ - ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นใน กทม. - ความสามารถในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีใน กทม. - ปริมาณของเสียอันตรายทั่วประเทศ (เพิ่มเติม : สัดส่วนขยะมูลฝอยที่นำมาใช้ประโยชน์ใหม่)
<p>4.3 มลพิษทางอากาศ</p> <ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเติม : น้ำ • เพิ่มเติม : สภาพแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> - ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากร - ค่าเฉลี่ยฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน • เพิ่มเติม : ร้อยละของแหล่งน้ำธรรมชาติในระดับดี • เพิ่มเติม : สัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากร, พื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมของเมือง
<p>▶▶ องค์ประกอบเพิ่มเติม</p> <ul style="list-style-type: none"> • ด้านวัฒนธรรมจริยธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเติม : ร้อยละของครัวเรือนร่วมกิจกรรมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม, จำนวนแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรม/ จริยธรรม, สัดส่วนนักเรียน นักศึกษา ที่เข้ารับการอบรมคุณธรรม จริยธรรม, คดีฉ้อโกงและข่มขู่ต่อประชากรแสนคน, การเห็นความสำคัญของระเบียบและกฎหมายใน

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
	ชีวิตประจำวัน, ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาจำนวนแหล่งเครือข่ายด้านคุณธรรม จริยธรรม, สื่อที่นำเสนอด้านคุณธรรม จริยธรรม

5. เกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการในการดำรงชีวิตของคนไทย

5.1 หน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/ หน่วยงานเจ้าภาพ / หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 กรอบแนวคิด

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2546 เห็นชอบเกณฑ์พื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย 10 ประการ โดยเป็นเป้าหมายขั้นต่ำที่คนไทยควรบรรลุตามเกณฑ์ภายใน 6 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2547-2552) ประกอบด้วยหลักคิด 3 ประการ คือ ความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต และความมั่นคงในชีวิต

5.3 วัตถุประสงค์

เพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน โดยมีการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการเกณฑ์พื้นฐาน 10 ประการ ในการดำรงชีวิตของคนไทย ในระยะเวลา 6 ปี (2547-2552) และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามเกณฑ์พื้นฐานฯ ของหน่วยงานเจ้าภาพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.4 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

เกณฑ์พื้นฐาน	ตัวชี้วัด
1. ด้านการศึกษา (1) ทุกคนได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปี และมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาทักษะฝีมือและวิชาชีพที่จำเป็นในการ	1. ร้อยละของประชากรที่เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (9 ปี) 2. ร้อยละของประชากรที่เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (12 ปี) 3. ร้อยละของประชากรที่ได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อายุ 15 ปีขึ้นไป) 4. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไป (Year of Schooling)

เกณฑ์พื้นฐาน	ตัวชี้วัด
<p>ตารางชีวิต</p>	<p>5. ร้อยละของแรงงานฝีมือและแรงงานภาคเกษตรที่ได้รับการฝึกอบรมอาชีพ</p>
<p>2. ด้านสาธารณสุข</p> <p>(2) ทุกคนได้รับการประกันสุขภาพที่ได้มาตรฐาน</p> <p>(3) ทุกคนได้รับอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย</p>	<p>6. ร้อยละของผู้มีบัตรประกันสุขภาพได้มาตรฐาน</p> <p>7. ร้อยละของสถานบริการสาธารณสุขที่ให้บริการได้มาตรฐาน</p> <p>8. ร้อยละของประชาชนที่มีความพึงพอใจในบริการสาธารณสุข</p> <p>9. ร้อยละของเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม (5 ปีที่ผ่านมาก)</p> <p>10. ร้อยละของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้กินอาหารเหมาะสมและเพียงพอ</p> <p>11. ร้อยละของเด็กวัยเรียนได้กินอาหารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน</p> <p>12. ร้อยละของเด็กวัยเรียนที่มีดัชนีมวลกายตามเกณฑ์</p> <p>13. ร้อยละของมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่</p>
<p>3. ด้านหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>(4) ผู้มีอายุเกิน 60 ปี และไม่มีรายได้เพียงพอในการยังชีพ ได้รับหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิต</p> <p>(5) ทุกคนมีความมั่นคงในที่พักพิง</p>	<p>14. จำนวนผู้สูงอายุยากจนที่ได้รับการดูแลด้านที่พักพิง</p> <p>15. ร้อยละของผู้สูงอายุที่ยากจนและได้รับเบี้ยยังชีพ</p> <p>16. ร้อยละของผู้สูงอายุที่ยากจนและได้รับบัตรประกันสุขภาพ</p> <p>17. ร้อยละของครัวเรือนที่บ้านเรือนเป็นของตนเอง</p> <p>18. จำนวนบ้านพักพิงสำหรับเด็กเร่ร่อน</p>
<p>4. ด้านความจำเป็นพื้นฐาน</p> <p>(6) ทุกคนมีน้ำสะอาดเพื่อดื่มอย่างน้อย 5 ลิตร/คนวัน และมีน้ำใช้อย่างน้อย 45 ลิตร/คนวัน</p> <p>(7) ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้</p> <p>(8) ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงในชีวิตและปลอดภัยจากยาเสพติด</p> <p>(9) ทุกคนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ</p>	<p>19. ร้อยละของครัวเรือนที่รับบริการน้ำประปา</p> <p>20. ร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มหรือใช้อย่างเพียงพอตลอดปี</p> <p>21. ร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้</p> <p>22. สัดส่วนคดีอุกฉกรรจ์</p> <p>23. สัดส่วนคดีชีวิตร่างกายและเพศ</p> <p>24. อัตราตายโดยอุบัติเหตุจราจรทางบก</p> <p>25. สัดส่วนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินและโจรกรรม</p> <p>26. ร้อยละของเวลาออกอากาศของรายการที่ให้ความรู้</p> <p>27. ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถให้บริการข้อมูลสารสนเทศระบบอินเทอร์เน็ตตำบล</p>

เกณฑ์พื้นฐาน	ตัวชี้วัด
5. ด้านทรัพยากรและแหล่งทุน (10) ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง ทรัพยากรและแหล่งทุน ในการประกอบอาชีพ	28. ร้อยละของแปลงที่ดินที่ได้รับการออกโฉนดให้แก่ประชาชน 29. ร้อยละของครัวเรือนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินจากรัฐ 30. ร้อยละของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติต่อวิสาหกิจ ชุมชนที่ขอรับการจดทะเบียน 31. ร้อยละครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ

6. ดัชนีชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์

6.1 หน่วยงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

6.2 กรอบแนวคิด

แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ตามขอบข่ายของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) การปลอดจากความต้องการโอกาสที่เท่าเทียมกัน และการปลอดจากความกลัว ร่วมกับแนวคิดคุณภาพชีวิต ภายใต้ปรัชญาด้านตะวันออก โดยพิจารณาทั้งจากมิติปัจจัยภายนอกตัวมนุษย์และมิติปัจจัยภายในตัวมนุษย์

6.3 นิยาม

การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

6.4 วัตถุประสงค์

1. เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการด้านความมั่นคงของมนุษย์
2. เป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศ และการดำเนินงานด้านความมั่นคงของมนุษย์

6.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สังคม-วัฒนธรรม สิทธิและความเป็นธรรม การเมืองและธรรมาภิบาล โดยมีตัวชี้วัด 2 ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับพื้นที่

- ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ระดับพื้นที่ 56 ตัวชี้วัด
- ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ระดับบุคคล 69 ตัวชี้วัด

ระดับพื้นที่	ระดับบุคคล
ที่อยู่อาศัย 1. ความหนาแน่นของครัวเรือน 2. อัตราการถือครอง 3. อัตราการมีไฟฟ้าใช้ 4. อัตราการมีน้ำประปาใช้ 5. อัตราการมีส้วม 6. อัตราพื้นที่ป่าไม้ 4,863,728 ไร่	1. สถานะการครอบครอง 2. ระดับของที่อยู่อาศัย 3. วัสดุที่ใช้ปลูกสร้าง 4. แหล่งน้ำดื่ม 5. แหล่งน้ำใช้ 6. แหล่งแสงสว่าง 7. ส้วม 8. เชื้อเพลิง 9. ชยะ 10. กลิ่น 11. เสียง 12. ฝุ่น-ควัน 13. ลักษณะทางเข้าออก
สุขภาพอนามัย 7. เสียต่อจำนวนผู้ป่วย 8. แพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วย 9. ทันตแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วย 10. พยาบาลต่อจำนวนผู้ป่วย 11. ผู้ป่วยเอดส์ต่อ 10,000 ครัวเรือน	14. การเจ็บป่วยที่ต้องพบแพทย์ 15. การหยุดงานเพราะเจ็บป่วย 16. การคุ้มครองด้านสาธารณสุข 17. ระยะเวลาการเข้าถึงบริการ 18. การบริโภคอาหาร 19. การบริโภคแอลกอฮอล์ 20. การสูบบุหรี่ 21. การควบคุมอารมณ์ 22. การออกกำลังกาย
การศึกษา 12. นักเรียนต่อห้องเรียน 13. ครูต่อนักเรียน 14. นักเรียนชั้นมัธยมและประถมต่อ 1,000 ครัวเรือน 15. การออกกลางคันต่อ 1,000 ครัวเรือน 16. นักเรียนที่มีปัญหาด้านน้ำหนักและส่วนสูงต่อ 1,000 ครัวเรือน 17. นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านอารมณ์ต่อ 1,000 ครอบครัว	23. การศึกษาสูงสุด 24. การอบรมเพิ่มเติมต่างๆ 25. การประกอบอาชีพที่ตรงกับความรู้ 26. โอกาสทางการศึกษา

ระดับพื้นที่	ระดับบุคคล
การมีงานทำและรายได้ 18. ผู้มีงานทำต่อครัวเรือน 19. รายได้ต่อครัวเรือน 20. การมีส่วนร่วมในรายได้ของคนที่ยากที่สุด 20% แรก 21. สัมประสิทธิ์จินี 22. อัตราครัวเรือนที่เป็นหนี้ 23. มูลค่าหนี้ต่อครัวเรือน	27. สถานภาพการทำงาน 28. รายได้จากการทำงานและทรัพย์สิน 29. ปริมาณหนี้ 30. ภาวะในการส่งหนี้สิน 31. เงินออม 32. ความพึงพอใจในงาน 33. ความมั่นคงในงาน
ความมั่นคงส่วนบุคคล 24. คดีฆาตกรรมต่อ 100,000 ครัวเรือน 25. คดีปล้นทรัพย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน 26. คดีชิงทรัพย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน 27. คดีทำร้ายร่างกายต่อ 100,000 ครัวเรือน 28. คดีข่มขืนต่อ 100,000 ครัวเรือน 29. คดีวิฤตตามกองอาจารย์ต่อ 100,000 ครัวเรือน	34. การประทุษร้ายทางร่างกาย 35. การประทุษร้ายทางทรัพย์สิน 36. ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิต 37. ความรู้สึกปลอดภัยในทรัพย์สิน 38. หลักประกันทางสังคม
ครอบครัว 30. อัตราการสมรส 31. อัตราการหย่า 32. อัตราครอบครัวอบอุ่น 33. อัตราครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี 34. อัตราครอบครัวที่พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้	39. ความรักใคร่ปรองดอง 40. ความเคารพและให้เกียรติ 41. ความรุนแรงทางวาจา 42. ความรุนแรงด้านการทะเลาะเบาะแว้ง 43. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการเงิน 44. การช่วยเหลือภารกิจครัวเรือน 45. ความสุขเมื่ออยู่บ้าน
การสนับสนุนทางสังคม 35. ผู้ทำประกันชีวิตต่อประชากร 36. ผู้ทำประกันสังคมต่อครัวเรือน 37. จำนวนวัดต่อ 1,000 ครัวเรือน 38. จำนวนมัสยิดต่อ 1,000 ครัวเรือน 39. จำนวนโบสถ์ต่อ 1,000 ครัวเรือน 40. จำนวนการฆ่าตัวตายและทำร้ายตนเองต่อ 1,000 ครอบครัว	46. บุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ 47. ระยะเวลาการเข้าถึงสถาบันทางสังคม 48. ความสุขในการใช้ชีวิต 49. คุณค่าของชีวิต
สังคมวัฒนธรรม 41. การมีโทรศัพท์ต่อครัวเรือน 42. การมีคอมพิวเตอร์ต่อครัวเรือน 43. องค์กรเอกชนต่อครัวเรือน	50. เวลาว่าง 51. วันหยุดพักผ่อน 52. เวลาที่ใช้ติดตามข่าวสาร สังคม-วัฒนธรรม

ระดับพื้นที่	ระดับบุคคล
44. จำนวนผู้อยู่อยู่ในระหว่างพักผอนต่อครัวเรือน	53. เวลาที่ใช้ในการสวนคนดหรือทำจิตให้สงบ 54. การเป็นสมาชิกกลุ่ม-ชมรม 55. การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม-ชมรม 56. การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน
สิทธิและความเป็นธรรม 45. คดีในศาลปกครองต่อ 10,000 ครัวเรือน 46. คดีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐต่อ 10,000 ครัวเรือน 47. การคัดค้านโครงการรัฐต่อ 10,000 ครัวเรือน	57. ความคับข้องใจการถูกละเมิดสิทธิ 58. การอยู่ในระหว่างคดีฟ้องร้องด้านสิทธิกับบุคคล 59. การอยู่ในระหว่างคดีฟ้องร้องด้านสิทธิกับรัฐ 60. ความรู้สึกด้านโอกาสและความเป็นธรรม
การเมืองและธรรมาภิบาล 48. อัตราการมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สส. 49. อัตราการมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สส. บัญชีรายชื่อ 50. อัตราการมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง สว. 51. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สส. 52. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สส. บัญชีรายชื่อ 53. อัตราบัตรเสียของการเลือกตั้ง สว. 54. อัตราการไม่ประสงค์จะลงคะแนนเสียง ในการเลือกตั้ง สส. 55. อัตราการไม่ประสงค์จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง สส. บัญชีรายชื่อ 56. อัตราการไม่ประสงค์จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง สว.	61. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สส. 62. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง สว. 63. การลงคะแนนเสียงระดับท้องถิ่น 64. การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง 65. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 66. การติดตามข่าวสารบ้านเมือง 67. การได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานรัฐ 68. ความไว้วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐ 69. ความรู้สึกถึงความโปร่งใสของ หน่วยงาน

7. ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI)

7.1 หน่วยงาน/องค์กร สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)

7.2 กรอบแนวคิด

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทยได้พัฒนาดัชนีความก้าวหน้าของคน หรือ Human Achievement Index : HAI ขึ้นในปี 2546 โดยนำแนวคิด "ดัชนีความขัดสน" (Human Deprivation Index : HDI) มาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น เพื่อสะท้อนสถานภาพของการพัฒนาคนอย่างเป็นระบบ แสดงถึงความก้าวหน้าและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ต่าง ๆ ในสังคมไทย เป็นการมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวกมากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขัดสน

7.3 นิยาม

ดัชนีความก้าวหน้าของคนมี 6 มิติ ซึ่งเปรียบได้กับช่วงต่าง ๆ ของชีวิตคน เริ่มจากสิ่งสำคัญที่สุดของทุกคนในวันแรกของชีวิต- สุขภาพ ตามด้วยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของเด็กทุกคนคือ การศึกษา เมื่อเรียนจบทุกคนก็จะทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพ และมีบ้านอยู่อาศัย จากนั้นแนวดวงชีวิตคนเราจะขยายไปสู่การมีชีวิตครอบครัวและชุมชน การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกในสังคม

7.4 วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนใน 76 จังหวัด โดยมีลักษณะเป็นพหุมิติคือสะท้อนมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาคนและมีนัยเชิงนโยบาย สามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการพัฒนาแผนงานโครงการเพื่อจัดความไม่เสมอภาค

7.5 องค์กรประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์กรประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. ดัชนีสุขภาพ	
(1) อายุขัย	1. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด (ปี)
(2) สุขภาพอนามัย	2. อัตราการขาดสารอาหารขั้นแรกเริ่มในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (%)
(3) การส่งเสริมสุขภาพ	3. จำนวนผู้เป็นโรคเอดส์ที่เพิ่มขึ้น (ต่อประชากร 100,000)
(4) บริการสาธารณสุข	4. จำนวนผู้ป่วยโรคเครียด โรคจิต ประสาท (ต่อประชากร 1,000)
	5. ประชากรมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา (%)
	6. จำนวนประชากรต่อแพทย์ (คน)

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
2. ดัชนีการศึกษา (5) ผลระดมด้านการศึกษา (6) การเข้าเรียน (7) คุณภาพการศึกษา (8) บริการการศึกษา	7. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี) 8. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%) 9. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%) 10. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%) 11. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%) 12. จำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน) 13. จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
3. ดัชนีการทำงาน (9) การว่างงานและการทำงานต่ำกว่าระดับ (10) สวัสดิการแรงงาน	14. อัตราการว่างงาน (%) 15. อัตราการทำงานต่ำกว่าระดับ (%) 16. แรงงานที่มีประกันสังคม (%)
4. ดัชนีรายได้ (11) ระดับรายได้ (12) การเปลี่ยนแปลงรายได้ (13) ความยากจน (14) หนี้ครัวเรือน	17. รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (บาท) 18. การเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (2541-2543) (%) 19. สัดส่วนคนจน (%) 20. ครัวเรือนที่มีหนี้ (%)
5. ดัชนีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม (15) ที่อยู่อาศัย (18) สภาพแวดล้อม	21. ครัวเรือนที่สร้างด้วยวัสดุทนถาวร (%) 22. ครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตเมือง (%) 23. ครัวเรือนที่มีตู้เย็น (%) 24. ครัวเรือนที่หุงต้มด้วยเตาแก๊สหรือเตาไฟฟ้า (%)
6. ดัชนีชีวิตครอบครัวและชุมชน (17) ชีวิตครอบครัว (18) ความปลอดภัยในชุมชน	25. ครัวเรือนที่ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (%) 26. ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุเป็นหัวหน้า ครอบครัว (%) 27. เด็กอายุ 15-17 ปีที่ทำงาน (%) 28. การหย่าร้าง (ต่อคู่สมรส 1,000 คู่) 29. คนพิการ (%) 30. การแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อประชากร 100,000) 31. การจับกุมคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ต่อประชากร 1,000)
7. ดัชนีคมนาคมและการสื่อสาร (19) คมนาคม (20) การสื่อสาร	32. ครัวเรือนที่เดินทางไปอำเภอไกลที่สุดได้สะดวกตลอดปี (%) 33. จำนวนยานพาหนะส่วนบุคคล (ต่อประชากร 1,000) 34. ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ (%) 35. จำนวนประชากรต่อโทรศัพท์ (คน) 36. ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (%)

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
8. ดัชนีการมีส่วนร่วม	
(21) การมีส่วนร่วมทางการเมือง	37. การใช้สิทธิเลือกตั้ง (%)
(22) การมีส่วนร่วมทางสังคม	38. จำนวนองค์กรชุมชน (ต่อประชากร 100,000)
	39. คริวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น (%)
	40. คริวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน

8. มรรค 12 สู่ประเทศไทยอยู่เย็นเป็นสุข

8.1 แนวคิดของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี

8.2 กรอบแนวคิด

แบบแผนของความอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ คุณภาพของ จิต กาย สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมดมีลักษณะเป็นองค์รวม แยกส่วนไม่ได้ โดยหลักการของคุณภาพคือ คุณยธรรม หมายถึง การกระทำที่นำไปสู่ความสมดุลของการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ หนทางที่จะไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ มรรค 12 แห่งสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งจะต้องใช้ การสร้างความรู้ การเคลื่อนไหว สังคม และการเมือง (สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา) เข้ามาช่วยในการขับเคลื่อนมรรค 12 ให้เกิดความอยู่ดีมีสุขเสียก่อน จึงจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนย่อยต่างๆ เช่น ด้านการเมือง ระบบราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ แนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ได้แก่ 1) สร้างวิสัยทัศน์ร่วมในเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุข 2) ขับเคลื่อนกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข 3) ส่งเสริมการพัฒนาอย่างบูรณาการ โดยมีพื้นฐานอยู่บนการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ 4) พัฒนาเครื่องชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข 5) จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นเรื่องความอยู่เย็นเป็นสุขของประเทศไทย และ 6) สร้างผู้นำเพื่ออนาคตให้มีจำนวนมากพอ

8.3 นิยาม

มรรค 12 แห่งสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย

1. อุดมการณ์สูงสุด ของความอยู่เย็นเป็นสุข 1 ประการ ได้แก่ การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ
2. สดมภ์ คือ เสาหลัก 3 ประการของคุณยธรรม ได้แก่
  - 2.1 **จิตวิวัฒน์** คือ การพัฒนาจิตให้กว้าง ไม่เห็นแก่ตัว
  - 2.2 **ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง** คือ การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ไม่รวมศูนย์
  - 2.3 **เศรษฐกิจคุณนิยม** คือ การเปลี่ยนจากเศรษฐกิจเก่า (ทุนนิยม) เป็นเศรษฐกิจใหม่ (คุณนิยม)

3. **สัมมนาพัฒนา** คือ การพัฒนาเพื่ออุดมการณ์สูงสุด และส่งเสริมสังคม โดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ 1) การศึกษา 2) ศาสนา 3) สุขภาพ 4) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน 5) การสื่อสาร 6) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 7) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ 8) กฎหมาย

8.4 วัตถุประสงค์

เพื่อวัดความอยู่เย็นเป็นสุข โดยไม่ใช้ GDP เนื่องจากไม่ได้บอกความเป็นธรรมทางสังคมหรือศีลธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความอยู่ดีมีสุข

8.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี
<p>เสนอวิธีวัดความอยู่เย็นเป็นสุข 3 รูปแบบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วัดที่รากฐานของความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น หากเชื่อว่าการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นรากฐานของความอยู่เย็นเป็นสุข ก็จะวัดสภาพการมีสัมมาชีพในพื้นที่นั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด เป็นต้น 2. วัดที่กาวตัวของความอยู่เย็นเป็นสุข โดยวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่ทำให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข เช่น มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตพอเพียง มีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความยุติธรรมมีสันติภาพ มีสิ่งแวดล้อมดี มีจิตใจดีมีความเมตตากรุณา เป็นต้น จากนั้นจึงพยายามวัดปริมาณของปัจจัยเหล่านั้น โดยควรมีจำนวนปัจจัยน้อยที่สุดที่สามารถบ่งบอกถึงสภาพความอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างแม่นยำ 3. วัดเชิงอัตวิสัย โดยการถามความรู้สึกของประชาชนว่าอยู่เย็นเป็นสุขมากน้อยเพียงใด ซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนมักเป็นผลมาจาก ความพอกินพอใช้ สุขกายสบายใจ มีความปลอดภัย มีศักดิ์ศรี มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องของตัวเอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้มีกระแสความคิดว่าการวัดเชิงอัตวิสัยเชื่อถือไม่ได้ แต่ไม่ควรตัดทิ้งไป ควรลองวิจัยเปรียบเทียบกับวิธีอื่นๆ ถ้าใช้ได้ การสำรวจสภาพความอยู่เย็นเป็นสุขก็จะง่ายขึ้นอีกมาก

9. ปรกาศความคิดสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข

9.1 หน่วยงาน สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

9.2 กรอบแนวคิด

1. ความอยู่เย็นเป็นสุข เริ่มต้นจากระดับบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ทางคือ
  - 1.1 ความสุขภายใน ประกอบด้วย ความสุขจากการมีอิสรภาพ ความสุขจากภาคภูมิใจ ความสุขจากการเข้าถึงหลักศาสนา (ศีล) ความสุขจากความสงบ (สมาธิ) และความสุขจากความไม่ยึดมั่นถือมั่น (ปัญญา)

- 1.2 ความสุขภายนอก ประกอบด้วย ความสุขจากการมีปัจจัยสี่พอเพียง ความสุขจากการมีความมั่นคงในชีวิต ความสุขจากการมีครอบครัวอบอุ่น ความสุขจากการมีชุมชนเข้มแข็ง และความสุขจากการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี
- ทั้งนี้ คนแต่ละคนจะมีความสุขได้ จะต้องกำหนดเป้าหมายของชีวิตไปที่ความสุขภายในเหนือกว่าความสุขภายนอก โดยมองปัจจัยภายนอกเป็นเพียงสิ่งที่เอื้อต่อความสงบสุขในจิตใจเท่านั้น
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุข ประกอบด้วย 3 ประการ คือ
- 2.1 ครอบครัวอบอุ่น ได้แก่ การมีโครงสร้างครอบครัวที่ประกอบด้วยคนหลายรุ่นสมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และรักการเรียนรู้ ตลอดจนมีการป้องกันและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น
- 2.2 ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การมีโครงสร้างชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง สมาชิกมีสุขภาพที่ดี คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการจัดการปัญหาโดยการพึ่งพาตนเอง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ศาสนา และสิ่งแวดล้อม
- 2.3 เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการปฏิบัติตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง
3. ลักษณะของสังคมที่เอื้อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 1) ยึดถืออุดมการณ์ ค่านิยม และโลกทัศน์ที่ดี 2) มีระบบวัฒนธรรมและศาสนาที่เข้มแข็ง 3) มีระบบการเมืองที่มีธรรมาภิบาล และระบบเศรษฐกิจพอเพียง 4) มีระบบการเรียนรู้ที่ทั่วถึง และสื่อมีบทบาทในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข 5) มีระบบยุติธรรมและกฎหมายที่ดี 6) มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. หลักการของความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคม ได้แก่ 1) หลักความเป็นองค์รวม 2) หลักความพอเพียง 3) หลักการศุลยภพของการพัฒนา 4) หลักการระบบคุณค่าดั้งเดิมของสังคมไทย 5) หลักการไม่ยึดติดตัวตนและวัตถุ 6) หลักการวิริยจิต (คิดเชิงบวก สร้างสรรค์ และใช้เหตุผล และ 7) หลักการยอมรับความหลากหลาย
5. ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย
- 5.1 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ “ยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้และการจัดการความรู้ 2) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนสังคม และ 3) ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนนโยบาย
- 5.2 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ การสร้างความเปลี่ยนแปลงในประเด็นหลักๆ ได้แก่ ประเด็นครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจพอเพียง วัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ระบบการเรียนรู้และสื่อ และระบบสังคม โดยการใช้

ยุทธศาสตร์หลัก “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ช้างต้นมาเป็นตัวกำหนดข้อเสนองการเปลี่ยนแปลง

6. กลไกการขับเคลื่อนไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ประกอบด้วย 1) การสร้างกระแสความคิดในทุกระดับ ทั้งด้านความอยู่เย็นเป็นสุข และในทางตรงกันข้าม คือความอยู่ร้อนนอนทุกข์ 2) การเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ คือบุคคลและครอบครัว และขยายไปถึงสังคมโดยรวม 3) การพัฒนาเครื่องมือในการสร้างความสุข 4) การปรับระบบสังคมที่สนับสนุนความอยู่เย็นเป็นสุข 5) การเชื่อมโยงนโยบายรัฐบาลในทุกระดับเพื่อสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข 6) การขยายเครือข่ายเรียนรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

10. ดัชনীชี้วัดเมืองไทยแข็งแรง

10.1 หน่วยงาน กระทรวงสาธารณสุข

10.2 กรอบแนวคิด

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้คนไทยอยู่เย็นเป็นสุขทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา สามารถดำรงชีพบนพื้นฐานความพอดีประมาณ มีเหตุผล ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีครอบครัวอบอุ่น มั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูล มีสัมมาชีพทั่วถึง มีรายได้ มีสุขภาพแข็งแรง และอายุยืนยาว ต่อมารัฐบาลประกาศให้ “เมืองไทยแข็งแรง” เป็นวาระแห่งชาติ

10.3 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ทุกส่วนมีเป้าหมายร่วมกันในการนำพาทุกชุมชนของประเทศไทยสู่การเป็นเมืองไทยแข็งแรง ภายในปี พ.ศ. 2560

10.4 องค์ประกอบดัชนิ / ตัวชี้วัด

เป้าหมาย
1. คนไทยมีความฉลาดทางสติปัญญา (I.Q.) และความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) เพิ่มขึ้นในระดับที่ต้องไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสากล
2. คนไทยที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเพื่อสุขภาพในทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ทุกชุมชน ทุกหน่วยงาน และสถานประกอบการ
3. คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่น้อยกว่า 12 ปี และมีโอกาสเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะทางสุขภาพ และทักษะการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม
4. คนไทยมีครอบครัวอบอุ่น เด็กและผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว
5. คนไทยมีอายุขัยเฉลี่ยยืนยาวขึ้น พร้อมสุขภาพที่แข็งแรง อัตราการป่วยและตายด้วยโรคที่เป็นสาเหตุการตายอันดับต้นๆ ของคนไทยลดน้อยลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเอดส์ โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคไข้เลือดออก โรคในช่องปากและโรคเบาหวาน

เป้าหมาย

6. คนไทยทุกคนมีหลักประกันการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ได้มาตรฐาน
7. คนไทยได้รับบริโภคอาหารที่ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย จากแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลาดสด ร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารทุกแห่ง ได้มาตรฐานสุขอนามัย สถานที่ผลิตอาหารทุกแห่งผ่านหลักเกณฑ์วิธีการผลิตที่ดี (GMP)
8. คนไทยลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยาสูบ
9. คนไทยมีอัตราการบาดเจ็บ และตายด้วยอุบัติเหตุลดน้อยลง
10. คนไทยมีอัตราการฆ่าตัวตาย ลดลงจนการป่วยด้วยโรคทางจิต ประสาทลดน้อยลง
11. คนไทยมีความปลอดภัยจากอาชญากรรม และความรุนแรงที่ก่อให้เกิดการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและจิตใจ การประทุษร้ายทางเพศ และการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
12. คนไทยมีสัมมาชีพ และมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข
13. คนไทยมีที่อยู่อาศัยที่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำสะอาดเพื่ออุปโภคเพียงพอ และดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี
14. คนไทยลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติด
15. คนไทยมีความรู้ รัก สามัคคี มีความเอื้ออาทรเกื้อกูลกัน
16. คนไทยมีสติ และปัญญาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งรุนแรงต่างๆ ด้วยเหตุผล และด้วยสันติวิธี
17. คนไทยยึดมั่นในหลักศาสนาธรรมและวัฒนธรรมที่ดำรงมา

11. ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต

11.1 หน่วยงาน สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

11.2 กรอบแนวคิด

คุณภาพชีวิตครอบคลุมใน 11 มิติ คือ สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม รายได้ การทำงาน จริยธรรม ครอบครัว ความปลอดภัย การคมนาคมและการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1. สุขภาพ สุขภาพซึ่งรวมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ทำให้ผู้คนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา
2. การศึกษา ระบบการศึกษาเป็นกลไกพื้นฐานในการถ่ายทอดความรู้ และวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษายังเป็นรากฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีความยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้พัฒนาและขยายตัวออกไป
3. ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเป็นความต้องการด้านสังคมซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้สมาชิกในครอบครัวมีที่ปกป้องคุ้มกันและเกิดความมั่นคง

4. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นคุณภาพอากาศ คุณภาพน้ำ พื้นที่ป่ามีผลกระทบต่อโดยตรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร นอกจากนั้นการใช้พลังงานและการผลิตของเสียในครัวเรือน และการใช้สารเคมีมีผลกระทบต่อตรงกับสภาพแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงนโยบายนั้นย่อมไม่อาจละเลยการรับรู้และความรู้สึกของประชาชนต่อสภาพแวดล้อมได้เช่นกัน
5. รายได้ รายได้ขั้นต้นและรายได้ต่อหัวสะท้อนภาวะความเป็นอยู่และมาตรฐานการครองชีพของมนุษย์ รายได้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวอยู่ได้
6. การทำงาน ชีวิตการทำงานมีความสำคัญเพราะว่า การมีงานทำก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งนำไปสู่การมีมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิต
7. จริยธรรม สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติในแนวทางของศีลธรรมและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีจิตสำนึกในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กฎหมายในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตนของศาสนิกชนทุกศาสนา การมีจิตอาสาสมัครและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม ชุมชน และสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้การประกอบอาชีพการมลดลง
8. ครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันหลักของโครงสร้างสังคม และทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการทางจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมของปัจเจกชน ทั้งแต่ช่วงวัยเด็กผู้ใหญ่ จนถึงชรา ไม่ว่าบุคคลนั้นมีความปกติหรือมีภาวะพิการก็ตาม
9. ความปลอดภัย สังคมใดที่มีอาชญากรรมประเภทต่างๆ ทั้งรุนแรงน้อยและรุนแรงมาก รวมถึงการมียาเสพติด และการมีอุบัติเหตุบนท้องถนนมาก ย่อมกระทบต่อความสงบและเสถียรภาพของสังคม อันนำไปสู่ ความตกต่ำลงของคุณภาพชีวิต
10. การคมนาคมและการสื่อสาร การคมนาคมและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญต่อความก้าวหน้า และการพัฒนาเพราะว่ามีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนที่และการเข้าถึงทรัพยากรรวมทั้งโอกาสในการจ้างงาน การศึกษา และการเคลื่อนไหวของสินค้าและบริการ
11. การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพันธะผูกพันและความตั้งใจของประชาชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเมืองและสังคม ซึ่งประชาชนมีความกระตือรือร้นทางการเมืองและมีส่วนร่วมสูง การใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดสรรทรัพยากรของสังคมก็เป็นไปในทิศทางที่สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนมากขึ้นอันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

11.3 นิยาม

คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่เป็นผลรวมทั้งในเชิงภววิสัยและอภิวิสัย ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยมนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตระดับใดนั้นสามารถเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานหรือเปรียบกับช่วงเวลาในอดีตที่ใช้เป็นฐานในการเปรียบเทียบ

11.4 วัตถุประสงค์
เพื่อใช้ในการประเมินผลคุณภาพชีวิต

11.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
<p>ดัชนีคุณภาพชีวิต 11 มิติ 64 ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้</p> <p>1. มิติสุขภาพ จำนวน 14 ตัวชี้วัด</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด 2. ร้อยละของเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม 3. ร้อยละของเด็ก 0-5 ปี มีการขาดสารอาหาร (โปรตีนและพลังงาน) 4. อัตราตายทารก ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน 5. อัตราการมีบุตรของหญิงวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี (ต่อประชากรหญิง 1,000 คน) 6. ความชุกของผู้ติดเชื้อ HIV (อัตราต่อประชากร 100,000 คน) 7. อัตราผู้ป่วยด้านสุขภาพจิต (ต่อประชากร 100,000 คน) 8. อัตราผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็ง (ต่อประชากร 100,000 คน) 9. อัตราการฆ่าตัวตาย (อัตราต่อประชากร 100,000 คน) 10. ร้อยละของประชากรที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา (ต่อประชากร 1,000คน) 11. สัดส่วนประชากรต่อแพทย์ 1 คน 12. อัตราผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน (ต่อประชากร 100,000 คน) 13. อัตราคนพิการ (ต่อประชากร 100,000 คน) 14. ร้อยละของเด็กวัยเรียนมีภาวะโภชนาการเกิน
<p>2. มิติการศึกษา จำนวน 5 ตัวชี้วัด</p>	<ol style="list-style-type: none"> 15. ร้อยละของนักเรียนต่อประชากรตามกลุ่มอายุวัยเรียน <ul style="list-style-type: none"> - อายุ 3-5 ปี - อายุ 6-11 ปี - อายุ 12-17 ปี - อายุ 18-21 ปี 16. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 17. ร้อยละของคนในครัวเรือนอายุ 15-60 ปี อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้ 18. ร้อยละของเด็กพิการที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 19. ร้อยละของเด็กด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
<p>3. มิติที่อยู่อาศัย จำนวน 4 ตัวชี้วัด</p>	<ol style="list-style-type: none"> 20. ร้อยละของครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
	21. ร้อยละของครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี 22. ร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 23. ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกรบกวนจากมลพิษ
4. มิติสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ตัวชี้วัด	24. ร้อยละของแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำในระดับดี 25. ร้อยละของพื้นที่ป่า 26. ค่าเฉลี่ยพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเมือง (ตารางเมตรต่อคน) 27. ดัชนีคุณภาพอากาศในเมืองหลักที่เกินมาตรฐาน 28. ปริมาณการใช้สารอันตราย (ล้านตันปี)
5. มิติรายได้ จำนวน 5 ตัวชี้วัด	29. รายได้เฉลี่ยครัวเรือน (บาทต่อเดือน) 30. การกระจายรายได้ (สัมประสิทธิ์GINI) 31. สัดส่วนคนจน (ร้อยละของประชากร) 32. หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน (บาท) 33. ร้อยละของครัวเรือนที่มีการเก็บออมเงิน (ครัวเรือน)
6. มิติการทำงาน จำนวน 4 ตัวชี้วัด	34. ร้อยละของการว่างงาน 35. ร้อยละของการทำงานต่ำระดับ (ต่อประชากร 1,000 คน) 36. ร้อยละของแรงงานที่มีประกันสังคม 37. อัตราผู้ประสบอันตรายจากการทำงาน (ต่อลูกจ้าง 1,000 คน ตาม พ.ร.บ. เงินทดแทน)
7. มิติจริยธรรม จำนวน 6 ตัวชี้วัด	38. อัตราคดีเกี่ยวกับความผิดทางเพศ ต่อประชากร 100,000 คน 39. อัตราเด็กอายุ 0-5 ปีที่ถูกทอดทิ้งในสถานสงเคราะห์ ต่อเด็กเกิดมีชีพ คน 40. อัตราคดีเกี่ยวกับการค้าประเวณีต่อประชากร 100,000 คน 41. อัตราคดีการมีและขายพรำวัตถุสามก ต่อประชากร 100,000 คน 42. อัตราคดีฉ้อโกงและขี้ยกต่อประชากร 100,000 คน 43. ร้อยละของคนอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทุกคนไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
8. มิติครอบครัว จำนวน 7 ตัวชี้วัด	44. อัตราประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี ทำงาน 45. ร้อยละของการหย่าร้าง (อัตราต่อการสมรสในปีนั้น) 46. ร้อยละของครอบครัวที่มีความอบอุ่น 47. อัตราครอบครัวที่มีสมาชิกป่วยเป็นโรคจิตกึ่งวล (ต่อ 1,000 ครอบครัว) 48. อัตราครอบครัวที่มีสมาชิกติดสารเสพติด (ต่อ 1,000 ครอบครัว) 49. ร้อยละของผู้สูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน 50. ร้อยละของคนที่มีการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน
9. มิติความปลอดภัย จำนวน 6 ตัวชี้วัด	51. อัตราการแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และละเมิดขวัญ (ต่อ 100,000 คน)

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
	52. อัตราคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน (ต่อ 100,000 คน) 53. อัตราคดีประทุษร้ายต่อร่างกายและเพศ (ต่อ 100,000 คน) 54. อัตราคดียาเสพติด (ต่อ 100,000 คน) 55. อัตราการตายจากอุบัติเหตุบนท้องถนน (ต่อ 100,000 คน) 56. อัตราการบาดเจ็บสาหัสจากอุบัติเหตุบนท้องถนน (ต่อ 100,000 คน)
10. มติการคมนาคมและการสื่อสาร จำนวน 5 ตัวชี้วัด	57. อัตราการให้บริการโทรศัพท์พื้นฐาน (ต่อประชากร 100 คน) 58. อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (ต่อประชากร 100 คน) 59. อัตราประชากรต่อการมีรถโดยสารสาธารณะ 1 คัน 60. อัตราประชากรต่อการมีที่ทำการไปรษณีย์ 1 แห่ง 61. อัตราประชากรต่อการมีสถานีวิทยุชุมชน 1 แห่ง
11. มติการมีส่วนร่วม จำนวน 3 ตัวชี้วัด	62. ร้อยละของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ใช้สิทธิเลือกตั้งระดับชาติ 63. ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นตัวแทนในการเลือกตั้งระดับชาติ 64. ร้อยละของครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล

ดัชนีชี้วัดในระดับชุมชน/พื้นที่

1. ตัวชี้วัดความสุขของประชาชนชาวไทย

- 1.1 **หน่วยงาน/องค์กร** รองศาสตราจารย์นายแพทย์ยงยุทธ ขวธรรมนายแพทย์อภิสิทธิ์ ภัทรวารงกุล แห่งโรงพยาบาลขอนแก่นและคณะ ได้รับการสนับสนุนจาก สกว.
- 1.2 **กรอบแนวคิด**
 “ตัวชี้วัดความสุข” มีความสำคัญกับการพัฒนาคนเชิงจิตวิสัย มีต้นเค้ามาจากคำสั่งสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า ในการพึ่งพาตนเอง ที่เน้นความสุขของชีวิตเป็นเป้าหมายในการครองตน และข้อชี้แนะของสมเด็จพระองค์ดาไล ลามะ ที่ว่าความสุขในเชิง Happiness เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึกทางจิต (mind) และใจ (heart) มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนาน
- 1.3 **วัตถุประสงค์**
 กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดความสุข เป็นการพัฒนาวิธิตัดให้มองความสุข (happiness) มากกว่าความเพลิดเพลิน (pleasure) และเพื่อให้สามารถเปลี่ยนความคิดของชาวบ้านที่เชื่อว่า จนถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อช่วยสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ทุก

ในการดับทุกข์) และมรรค (แผนปฏิบัติการดับทุกข์) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการหาเลือกในการดับทุกข์ และแผนปฏิบัติการดับทุกข์

3.3 นิยาม

ใช้ความสุขเป็นตัวตั้ง เงินเป็นตัวแปรตาม โดยเชื่อว่า งานคือความสุข ความสุขคืองาน ถ้าอยากมีความสุขก็ทำงาน เต็มใจเงินก็มาเอง

3.4 วัตถุประสงค์

มีทุกภาวะลดลงเกิดสุขภาวะทั้งทางกาย ใจ สังคม และปัญญาเพิ่มขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่มีความยินดีในที่สุด

3.5 องค์ประกอบดัชนี / ตัวชี้วัด

องค์ประกอบดัชนี	ตัวชี้วัด
1. หลักประกันในชีวิต	1. อาการปลอดภัยเพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 2. ต้นไม้ยืนต้น เพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 3. เงินออมเพิ่ม 4. กัลยาณมิตรเพิ่ม 5. ภูมิปัญญาเพิ่ม
2. ร่างกายและจิตใจแข็งแรง	6. ลด ละ เลิกการสูบบุหรี่ได้ 7. ลด ละ เลิกการดื่มเหล้าได้ 8. ลด ละ เลิกอบายมุขได้ 9. กินอิ่ม นอนหลับ 10. ลดการนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล
3. ครอบครัวอบอุ่น	11. คนในครอบครัวมีเวลาให้กันมากขึ้น 12. คนในครอบครัวรักใคร่ปรองดองกัน 13. มีโอกาสอยู่ใกล้กันเมื่อต้องการ
4. ชุมชนเข้มแข็ง	14. คนในชุมชนร่วมกันคิดช่วยกันทำแก้ปัญหาได้ 15. คนในชุมชนมีกิจกรรมรักและเอื้ออาทรต่อกัน
5. สิ่งแวดล้อมดี	16. คีนคี่ขึ้น 17. น้ำอุทกสมบูรณ์ขึ้น 18. ต้นไม้เพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 19. ต้นไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้นทั้งชนิดและปริมาณ 20. มลภาวะลดลง
6. ความภาคภูมิใจ	21. ครอบครัวและชุมชนมีความสำเร็จในการดับทุกข์สร้างสุขเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ 22. เกิดความภาคภูมิใจที่ สสส. ช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้จนได้คิดและคิดได้ ได้ทำงานทำได้ และเลิกสนับสนุนก็จะทำต่อไป
7. มีอิสรภาพ	23. ปลอดหนี้ปลอดสิน 24. มีอิสระที่จะคิด พูด ทำได้ตั้งใจ โดยไม่กระทบผู้อื่นสิ่งแวดล้อม
8. การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล	25. ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ 26. ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

ด้วยในปี 2549 เป็นปีมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปีของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติซึ่งมี นายแพทย์บรรจุ ศิริพานิช เป็นประธาน เห็นควรให้ต่อยอดการดำเนินงานจาก "คำประกาศเจตนารมณ์ร่วมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุข" ในสมัชชาสุขภาพ แห่งชาติ ปี 2548 โดยน้อมนำกระแสพระราชดำริส เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นประเด็นหลักสำหรับสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 6 พ.ศ.2549 ว่า "เศรษฐกิจพอเพียงสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข"

ห้องสมุด ๓๑๓ ปี เสนุ่ พริ่งพวงแก้ว

00004436

สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)
National Health Systems Reform Office (HSRO)

ชั้น 2 อาคารด้านทิศเหนือสวนสุขภาพ (ถ.สาธารณสุข 6)
กระทรวงสาธารณสุข ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทร. 0-2590-2304 แฟกซ์ 0-2590-2311 www.hsro.or.th